

Politikari bakoitza 6.000 euro kostatzen zaigu hilean

Senegalen bizitza
antzerkiarekin
interpretatzen da

Jakes Bortairu (AEK):
Baikortasun zuhurra
aukera berriaren aitzinean

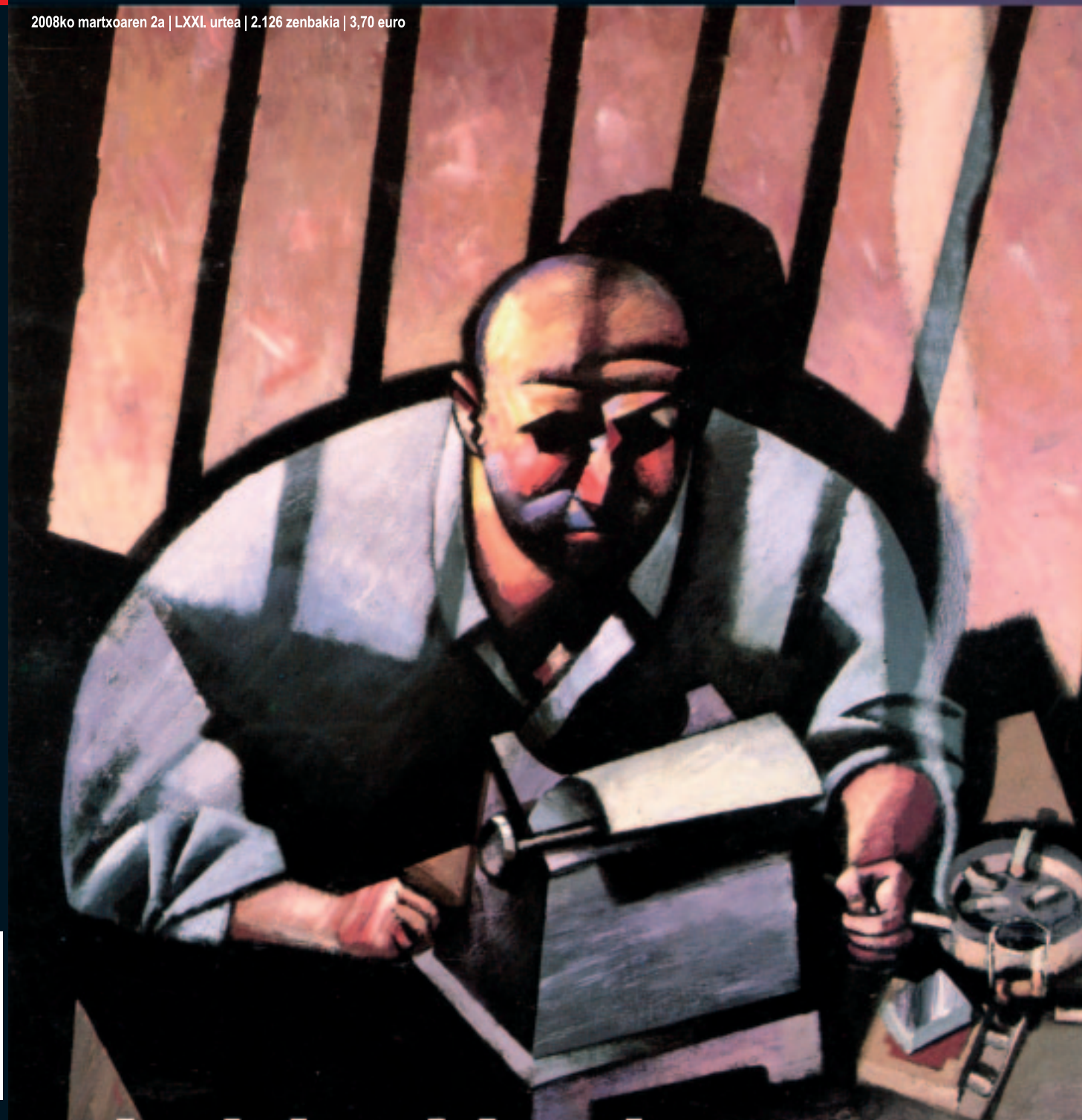
ARGIA

ARGIA

2008ko martxoaren 2a | LXXI. urtea | 2.126 zenbakia | 3,70 euro

www.argia.com Euskal Herriko astekaria

Jokin Urain itzalpeko letrak

**Gogoratu, sentitu
eta ez ahazteko**

Oroitzapenerako kantak

GARAK, AHAZTUAK 1936-1977 elkartearekin batera, kanta errepublikano, antifaxista eta herrikoï sorta zaindua aurkezten dizu 17 tema bildu dituen liburu-CD bete batean

- «Ahaztuak»
- «Samiñak»
- «Euzkadi egazkiñaren alde»
- «Maravillas»
- «Si me quieres escribir»
- «A las barricadas»
- «Foruak kendu»
- «A los fugaos»
- «En el pozo María Luisa»
- «Txabi Etxebarrieta»
- «Viento de Libertad»
- «Kapitalismoak»
- «Pan, T...(rabajo y Libertad)»
- «Alto de Loiti»
- «Arroja la bomba»
- «Pedro Senen Ismael»
- «La bicicleta»

Kantariak: APURKA - JONI & IMANOL UBEDA - AK-37 - FERMIN BALENTZIA - JOSU ZABALONDO - KLORATITA - ANALUPE FERNANDEZ - NUBERU - JOSU ZABALONDO - FERMIN MUGURUZA & TXABI STRUBELL - AK-37 - KARIDADEKO BENTA - RAFAEL AMOR

**Zure kioskoan
martxoaren 7, 8 eta 9an. GARA + 9,95 € besterik ez**

Gaiak

- 17 **Bilboko La Palanca: Betiko joandako glamourra.** Unai Brea.

Iritziak

- 19 **Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
 20 **Juanjo Olasagarre. Ttakun (h)errenka.** Txolinkeriez.
 21 **Mikel Zurbano. Luparekin.** Lider bila.
 22 **Ekai Txapartegi.** ETAKoa izatea. Edu Zelaieta. Foruetan.
 23 **Iñaki Zubeldia.** Nork zainduko du gizarte zibila? Joxemari Ostolaza. Pasibotasuna.
 24 **Bertso berriak: orexar arruntaren koplak.** Jokin Sorozabal.

Erdiko kaiera

- 25 **Senegal antzeztokian. Antzerkia Cassamanceko eran.** Oier Guillan.
 29 **Argitalpenak.** Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
 32 **Ezpalak.** Jon Torner.
 33 **Abarrak.** Mikel Asurmendi.
 34 **Denbora-pasak.** Ana Zambrano eta Kike Amonariz.
 36 **Ihesi. Lesaka: Sanferminak baino gehiago.** Maddi Soroa.
 38 **Makina bat kontu.** Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.
 40 **Denboraren makina.** Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 41 **Nekane Altzelai:** "EAJk politika zentralistak babesten ditu, Eak ez". Mikel Asurmendi.
 44 **Jakes Bortairu:** "Hiztun pasiboak bai, baina osoak ez ditugu sortzen". Onintza Irureta.
 46 **Bero-beroan.** Juan Mari Arregi eta Onintza Irureta.

Nekane Altzelai.

Jakes Bortairu.

5 | Politikarien soldatak | Daniel Udalaiz

Esanguratsua da politikarien soldata berrikustea tokatzen denean ia alderdi politiko guztiak ados egoten direla, eta ez da jaisteko izaten. Hego Euskal Herrian, Espainiako Estatuko soldatarik handienetakoak irabazten dituzte eta pribilegioak ere kontuan hartzekoak dira: dieta ederak, kalte ordainak, ordainsariak eta pentsio bereziak.

4 | Deabruaren abokatua: Joxe Angel Irigarai Fermin Etxegoien

48 | **Net Hurbil**
Pello Zubiria

50 | **Azkena**
Santi Leone

11 | Jokin Urain | Miel A. Elustondo

Espetxeko bakardadeaz, bisitez, politikaz eta torturaz hitz egin du 1986tik preso daraman idazleak. Batez ere, ordea, **Errotarriaz** galdetu diogu, bizitakoaren testigantza uzteko idatzi duen liburuz.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Lander Arbelaiz, Mikel Asurmendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argizkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz, Olatz Korta. Publizitatea: Nere Armendariz. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaitza Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: John H. Howard, *Illustrators XXX* liburutik.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera»

kutxa

• DEABRUAREN ABOKATUA •

“Ausentziak izigarri latzak zaizkit”

Joxe Angel Irigarai | Ilustratu bizizalea

Euskaltzale leinu baten azken kate-begia.
Poeta, sendagilea, poliglota, antzerkigilea, bidaiaria
eta maiteminareen teorikoa.

FERMIN ETXEGOIEN
Argazkia: Maddi Soroa

Txikitan aitzak eramaten zintuen Zuberoara pastoralak eta maskaradak ikustera. Hegoaldeko lehen ume turista?

Aitatzirengandik (Fermin Irigarai, Larreko) hasi eta aitarekin (Aingeru Irigarai) jarraiki, etxean bazen mendiz haraindikoenganako zaletasun eta atxikimendu berezia. Giro horretan nerabezaroan, ez haur denboran, idealizazioak ere baninde-rabilan. Baina horri esker, hango jende eta kultur moldeak ezagutu eta preziatzen hasi ahal izan nintzen.

Koldo Izagirrek idatzi du zutaz: “Barne exilio batean bizi den poeta...”

Eta arrazoia dauka, nahiz, segur aski, egoera hori hameka poeta eta ez-poetaren patua izan. Poesia idazteari eman izana, niretzat, patu horren ondorioa da, jakin gabe zergatik eta nola –funtsean minez, bekan pozik– garatu zaidan jarduna.

Ez Dok Amairu bukatu al zen marxismoaren kausaz?

Ez, naski. Helburu eta jardueri buruzko adostasun eta tinkotasun nahikoa oinarrian zen, orobat elkarren arteko konfiantza. Baina hori arrakalatzen hasi zen, eta horretan egoeraren bilakaerak ukan zuen bere eragina. Taldean “ez-taldetasuna” nagusitzearekin, ba... desegin zen.

Maiz Toscanara joaten zara. Bada euskal Toskanarik?

Araba eta Nafarroako erdialdeko eskualdeek badute, paisaiari datxekionez, toskanar aire bat: mahastiak, olibondoak, erromanikoa... Baina maila anitzez apal eta herrikoiagoan, naski. Gure maila xumeak, sozietatearen nolakotasunak... eta nafar

historia zapuztuak badukete zerikusia anitzez apalago izate horretan.

Poesia medikuntza gisa ulertzen duzu?

Hein batean bai, baina bereziki nire burua artatzeko, orekatzeko –edo desorekatzeko– “medikuntza” gisa.

Koldo bigarrenkoz: “Toponimoen eta izenen eta iragan aroen aipu ugariak ausentzia handi bat salatzen dute noski...”

Ausentziak izigarri latzak zaizkit. Segur aski trauma (existentzial) horretan oinarritu eta bazkatu zaizkit poesia izan nahi luketen emariak.

Jendeak badaki Bizkaia Maite zuk idatzi zenuela?

Ez dakit, batzuek behintzat badakite; segur aski gehiago dira ez dakitenak. Baina nahikoa baino gehiago da jendea kantatzen sentitzea.

Esaldi bereborean bidaiari al litezke Oteiza eta Txepetx?

Bai, naski. Eta denbora batean bidaiatu ziren. Txepetxek ongi ezagutzen zuen Oteizaren obra; alderantziz, ez hainbeste, baina Oteiza liluraturik gelditu zen Txepetxek bere obraz egin zuen irakurketarekin. Besteak beste, giro horretan egosi zen Fundazioan sartu izana.

Koldoren trilogia osatzeko: “Poetak sumatzen duen hustasun horrek bihurtzen du oroitzapena saudade. Nafartasuna, gure saudade nazionalea”.

Malenkonia nire osagaietarik bat da, eta poesian ere islatzen da, segurik. Baina ez nuke nahi, araz, nire bizitza malenkoniak mamitu, ezta ondu dezakedan poesia ere. Guztiarekin ere, erratea aise da, baina ahal izan... ■

Politikarien soldatak Gure zergek askorako ematen diete

Euskal herritarrok, gure instituzioak eta Lakua zein Iruñeko gobernuak mantentzeaz gain, instituzio espainiar eta frantziarrak mantendu behar ditugu, tartean justizia eta Espainiako monarkia. Gure zergen kontura soldata oparoak lortzen dituzte politikariek.

DANIEL UDALAITZ

HEGO EUSKAL HERRIKO politikariak dira Espainiako Estatu osoan hobekien ordainduta daudenak. Atentzioa ematen du zenbait euskal politikariek Rodríguez Zapaterok berak baino gehiago kobratzen dutela jakiteak. Gure zergekin ordaintzen diren aurrekontuetako sosak kobratzeko garaian, Espainiako monarkia eta justiziako goi karguak dira zatirik handiena eramaten dutenak. Frantziako Estatuari dagokionez, publikoak diren datuak besterik ez ditugu lortu. Gure politikariek hilean 4.500 eurotik 8.000 euroa irabazten dute, eta horrez gain bestelako pribilegioak ere badituzte: dieta ederrak, kalte ordainak, kargua utzi ondorengo ordainsariak eta hainbat pentsio mota.

Autonomia erkidego batetik bestera politikariek gehiago edo gutxiago kobratzearen arrazoa da administrazio bakoitzak eskumena duela nahi dituen ordainsariak ezartzeko. Halaber, esanguratsua da kontuak berrikus-tea tokatzen denean alderdi politiko guztiak beti ados egoten direla. Eusko Legebiltzarren kasuan, salbuespen bakarra izan da: ezker abertzalearen jarrera, aurtengo ordainsariak %6 igotzearen aurka azaldu baita.

Zapaterok baino gehiago

Koadroetan ikus daitekeenez, Euskal Herriko zenbait politikariek hilean 7.765 kobratzen duen Zapaterok baino gehiago irabazten dute. Soldata hori, hala ere, Sarkozyrenaren azpitik dago, hark %140 igo baitzuen bere soldata eta hilean 8.000 kobratzetik 19.000 kobratzera pasatu da. Esate baterako, Ibarretxe lehendakariak, bere sailburuek, Eusko Legebiltzarreko lehendakariak, EAEko foru aldundietako

Juan Jose Ibarretxe EAEko lehendakariak José Luis Rodríguez Zapatero Espainiako Estatuako presidenteari baino diru gehiago irabazten du.

ahaldun nagusiek eta Bilboko alkateak urtean diru gehiago irabazten dute Espainiako presidenteari baino. Hegoaldeko hiriburuetak gainontzeko alkateak, Nafarroako hiriburuakoa izan ezik, Zapateroren diru sarreretatik gertu daude.

Bestalde, bai autonomia erkidegoetako lehendakarien sailkapenean bai probintzieta-ko aldundi eta alkatezuenen, EAEkoak dira Estatuan lehenengo postuetan daudenak, eta atzetik dituztenak baino askoz gorago daude gainera. Esaterako, Ibarretxe da, Katalunia-koaren atzetik, gehien irabazten duen lehendakaria –José Montillak 164.043 irabazten

Pentsioak, ordainsariak eta kalte ordainak

Gure politikariek, hileko soldata ederrak izateaz gain, beste hainbat osagarri jasotzen dituzte: pentsioak, kargua utzi ondorengo ordainsariak eta kalte ordainak. Hona hemen datu esanguratsuenak: Espainiako Estatu parlamentariak eta senatariak, parlamentuko jardunean 11 urte egin ondoren, gehieneko pentsioa jasotzeko eskubidea izaten dute –aurten hilean 2.384,50 eta hamalau ordainsari jasoko dituzte—. Langile arruntei, aldiz, 35 urte kotizatze eskatzen zaie eta azken hamabost urteetan gehieneko oinarria edukitzea, gehieneko pentsioa kobratu nahi badute. Parlamentuko jarduna utziz gero, lan egindako urte bakoitzeko hilabeteko ordainsaria jasotzea itundu dute parlamentari eta senatariak –gehienez 24 hilabetez jaso dezakete soldata hori—. Frantziako Estatuari dagokionez, parlamentari eta senatariak bost urtez

hilean 5.000 eurotik gorako kalte ordaina jasotzeko eskubidea dute.

Euskal sailburu eta legebiltzarkideek ere pentsio plan eta kalte ordainak jasotzeko eskubidea dute, baita jardura utzi ondoren gutxienez urtebetez edo bi urtez kalte ordaina jasotzeko ere. EAEko lehendakariak bere soldataren erdia balio duen biziarteko pentsioa jasotzeko eskubidea dauka (gaur egun urtean 50.000), eta horrez gain bulegoa, autoa eta idazkari pertsonala izatekoa. Nafarroako presidenteari, berriz, jardura utzi ondoren bi urtez bere soldata osoa kobratzeko eskubidea dauka. Aldundietako ahaldun nagusiek kargua utzi ondoren urtebetez 6.000 eurotik gorako kalte ordaina jasotzeko eskubidea daukate, eta eskubide horrek bere horretan jarraitzen du kargua utzi eta berehala beste kargu baten jabe egiten badira ere.

ditu urtean—; Bizkaikoa da aldundietako ahal-dun nagusietatik gehien kobratzen duen hirugarrena, Bartzelonakoaren -144.200 euro jasotzen ditu— eta Lleidakoaren (108.220) atzetik; alkateei dagokienez, Iñaki Azkuna da gehien kobratzen duen hirugarrena, aurretik ditu eta Bartzelonako Jordi Hereu 117.398 euroekin eta Madrilgo Alberto Ruiz Gallardón 100.743 euroekin. Gainontzeko euskal foru diputatuak ere sailkapeneko lehendabiziko postuetan daude. EAEko legebiltzarkideek %6 igo zuten beraien soldata. Hori dela-eta, Legebiltzarreko lehendakariak lehen 89.700 o irabazten bazuen, orain 95.372 irabazten du; bozeramaileek eta Mahaiko kideek lehen 75.500 jasotzen zuten urteko eta orain 80.204 , eta gainontzeko legebiltzarkideek lehen 63.971 eta orain 67.739 urteko. Zenbateko horiei, gainera, joan-etorrietarako dietak gehitu behar zaizkie. Dietak, bizitokiaren arabera, hilean 371 eta 598 artekoak dira. Horrez gain, hilean 80 jasotzen dute telefono mugikorretarako. Bestalde, dedikazio eskusiboa duten parlamentari nafarrek urtean 51.000 kobratzen dute eta Parlamentuko Mahaiko eta Batzordeko kideek 58.000 . Dedikazio eskusiborik ez dutenek, aldiz, 38.250 eta 43.500 jasotzen dituzte, hurrenez hurren.

Kongresuko presidentek, soldata onena

Espainiako Estatuan soldatarik handiena duen politikaria Kongresuko lehendakaria da, Manuel Marín, 175.000 euroekin. Hortik 155.229 dagozkio oinarritzko soldatari eta gainontzeko 20.431 euroak Madrilgo ostatu eta mantenu gastuetarako kalte ordaina dira. Diputatuen ordainsaria oinarritzko soldatak (hilean 3.020,70 euro) eta hainbat plusek osatzen dute (plusa libre egoteagatik, ordezkari-tzakako plusa eta kalte ordaina), eta zenbateko bat edo beste ematen zaie daukaten karguaren edo parte hartzen duten batzordearen arabera. Horrela, Kongresuko bozeramaileek, urteko 70.000 euroko oinarritzko soldatetik abiatuz, azkenean Espainiako Estatuko presidentearen soldata ozta-ozta gainditzen dute, ezarrita daukaten 20.341 euroko kalte ordainari esker.

Diputatuek, gainera, hilean 1.762 euro jasotzen dute ostatu eta mantenu gastuetarako; garraio publikoan egiten duten gastua ere Kongresuak ordaintzen du, eta horretarako egunean 120 eta 150 euro arteko zenbatekoak izaten dituzte bidaia ofizialetan. Horrez gain, diputatuek pentsio plana izaten dute, eta jarduera uzten dutenean ere kalte ordaina jasotzen dute.

IKUSI
ETA
IKASI

Otsaila

23an, larunbata, 11:00etan
Deustoko Bidarte udaltegian
TENDERETE ANTZERKIA

26an, asteartea, 18:00etan
Begoñako udaltegian
IKER DIAZ
ipuin kontalaria

28an, osteguna, 18:00etan
La Bolsan
KORRI ETA XALTO
PAILAZOAK

Apirila

5ean, larunbata, 11:00etan eta 17:00etan
Bilboke Kasilla Pabiloian
PIRRITX ETA PORROYX
"Eskerrik asko!"

Martxoa

1ean, larunbata, 11:00etan
Deustoko Bidarte udaltegian
ATIKUS ANTZERKIA

4an, asteartea, 18:00etan
Begoñako udaltegian
TXATXILIPURDI ANTZERKIA

5ean, asteazkena, 18:00etan
Bilboke Zamakola eskolan
ANTTON IRUSTA
ipuin kontalaria

6an, osteguna, 18:00etan
La Bolsan
LUPE LEKUONA
ipuin kontalaria

8an, larunbata, 11:00etan
Deustoko Bidarte udaltegian
MAITE FRANKO

Antolatzailea

Bilbao

Bilbao

Babesleak

BFA DFB

bbk

2008ko martxoaren 2a
ARGIA
 7

SOLDATA NAGUSIAK (Urteko soldata gordinak, pertsonako)

EUSKO JAURLARITZA (2008)

Lehendakaria	100.000
Sailburuak	95.372
Sailburuordeak	80.204
Zuzendari nagusiak	67.739
Legebiltzarreko lehendakaria	95.372
Mahaiko bozeramaile eta kideak	80.204
Gainontzeko parlamentariak	67.739

NAFARROAKO GOBERNUA (2007)

Presidentea	76.600
Sailburuak	71.373
Zuzendari nagusiak	56.502
Parlamentuko presidentea	64.275
Mahaiko eta Batzordeko kideak	58.000
Gainontzeko parlamentariak	51.000

DIPUTATU NAGUSIAK (2007)

Bizkaia	99.540
Gipuzkoa	97.861
Araba	92.596

HIRIBURUETAKO ALKATEAK (2007)

Bilbo	92.873
Gasteiz	85.570
Donostia	82.091
Iruñea	61.982

ESPAINIAKO ESTATUA (2008)

Presidentea	91.982,40
Presidenteordeak	86.454,36
Ministroak	81.155,04
Estatu idazkariak	73.692
Gobernuko presidente ohiak	90.170
EGKko presidentea	94.449,12
Estatu Kontseiluko presidentea	86.454,36
Parlamentuko presidentea	175.000
Parlamentuko diputatu eta senatariak	42.280*

ESPAINIAKO BOTERE JUDIZIALA (2008)

BJKN, AG eta KA	146.000**
BJKNko kideak	124.721,70
KAKo kideak	125.507,58 eta 138.114,06
Estatuko fiskal nagusia	125.095,72
Kontuen Auzitegiko presidentea	125.086,92

FRANTZIAKO ESTATUA

Presidentea	240.000
Lehen ministroa	214.280

EUROPARLAMENTARIAK

*Plusekin 88.000 euroetaraino irits daiteke

**BJKN: Botere Judizialaren Kontseilu Nagusia

AG: Auzitegi Gorena

KA: Konstituzio Auzitegia

ITURRIAK: Estatuko eta autonomia erkidegoetako aurrekontuak.

EUROPAKO AGINTARIEN SOLDATAK (2007)

ESTATUA	
Alemania	
Austria	
Belgika	
Bulgaria	
Zipre	
Danimarka	
Espainia	
Estonia	
Finlandia	
Frantzia	
Grezia	
Hungaria	
Irlanda	
Italia	
Letonia	
Lituania	
Luxenburgo	
Malta	
Herbehereak	
Poloni	
Portugal	
Txekiar Errepublika	
Errumania	
Erresuma Batua	
Eslovakia	
Eslovenia	
Suedia	

Soldatarik handien koadroan ikus daitekeenez, justiziako goi karguak dira Espainia-ko Estatuan ordainsaririk oparoenak jasotzen dituztenak; ordainsari horiek Estutako fiskal nagusiaren urteko 125.097 euroen eta kupula judizialeko presidentearen 146.000 euroen artean dabilza.

Gipuzkoa, euskal erakundeen adierazle

Gipuzkoako Foru Aldundiaren kasua izan liteke, gutxi gorabehera, Hego Euskal Herriko gainontzeko aldundi eta erakundeetan nahiz EAEko eta Nafarroako gainontzeko administrazio publikoetan gertatzen denaren adierazle. Gipuzkoako kasua nabarmendu dugu datu ekonomiko zehatzak jakin direlako. Baina datu horiek ez ditugu jakin arduradun politikoei aieratu dituztelako, baizik eta LAB sindikatuak ia txosten luze baten bidez zabaldu zituelako.

Txosten horren arabera, guztira 79 dira nominan dauden konfiantzazko karguak

(zuzendari nagusiak, goi mailako teknikariak, aholkulariak eta hainbat kategoriatako idazkariak). EAJk izendatu zituen kargu horietako 48 eta EAK gainontzeko 31k. Horiei ahalduen soldatak eta ahalduen eta zuzendari nagusiek lau urteko agintaldiaren ondoren jasotzen dituzten kalte ordain oparoak gehitzen badizkiegu, Aldundiko diru kutxetan urtean 5 milioi eurotik gorako gastua (5.123.293) dagoela ikus daiteke (gipuzkoarren zergen kontura, noski). Datu horiek 2007koak direnez, pentsatzekoa da 2008. urte honetarako kopuruak %5 egingo zuela gora, hori baita EUDELe kargu publikoentzat aholkatu zuen igoera. Aipatutako kopuruari Gizarte Segurantzaren, Langileen Mutualitatearen (Elkarkidetzak), Osasun Laguntzarako Zerbitzuaren (OLAZ) eta urrezko visa txartel, telefono mugikor eta abarren kostuak gehitu behar zaizkio.

LEHEN MINISTROAK	LEHENDAKARIAK
261.500	208.500
222.500	249.300
194.400	
11.100	
	125.000
114.000	
88.000	
48.000	50.268
115.000	102.000
240.000	232.000
93.000	
71.000	76.000
310.000	275.000
222.500	218.400
37.500	41.000
43.500	76.000
222.000	
40.000	45.000
123.000	
53.400	52.716
63.500	85.000
74.000	157.200
21.000	
270.000	
39.100	80.000
77.500	75.000
148.000	

ITURRIA: Droit Publique

Gipuzkoako Foru Aldundiko kargu politiko-koen soldaten eskalako gailurrean Markel Olano ahaldun nagusia dago, 2007an hileko 8.000 eurotik gorako soldata gordinarekin. Foru diputatuek, zuzendari nagusiek eta maila goreneko aholkulariek 2007an hileko 6.000 gordinetik gora irabazi zuten, eta goi mailako teknikariek hileko 4.800 euro gordinetik gora. 12. mailako idazkariek, gutxien kobratzen zutenek alegia, hileko 2.700 euro gordinetik gora jaso zuten.

Gainera, lau urteko legegintzaldia bukatu ondoren, kargu eta betebeharrak uzteagatik kalte ordain ederra ematen zaie ahaldun nagusi, ahaldun arrunt eta zuzendari nagusiei. Kalte ordain hori bateragarria da berehalaxe lanpostu berri batean lanean hastearrekin. Horren adibide dugu Gonzalez Txabarri ahaldun nagusi ohiaren kasua: Pasaiaiko Portu Agintaritzako lehendakari den aldetik kobratzen duen milioikako soldataz gain, hilean

Lehendakari, aldundi eta
alkatetzen soldata
sailkapenean, EAEkoak dira
Espainiako Estatuan
lehenengo postuetan
daudenak, atzetik dituztenak
baino askoz gehiago irabaziz

beste 6.524 gehiago kobratzen du ahaldun nagusi ohia izateagatik.

Monarkia garesti ateratzen zaigu

Borbondarren eskuetan dagoen Espainiako monarkiaren jardura eta jokamolde pribatuez ezer gutxi dakigu, edo ez zaigu informazioz eman nahi. Baina azken boladan izan duten protagonismo bereziari esker euren kontabilitateari buruz zer edo zer jakitea lortu dugu. “Zer edo zer” diogu, kontabilitate horrek ez baititu datu konkretuak plazaratzen ez eta Estatuko aurrekontu orokorretako hainbat ataletan monarkiarentzat gordeta dauden milioikako partiden zehaztasunik ematen.

El País egunkari espainiarraren arabera, “Estatuko Buruzagitza edo monarkia mantentzeko kostua ilun xamarra da, monarkia ez delako aurrekontu orokorretako ‘Errege Etxea’ izeneko partidarekin bakarrik finantzatzen. Jendeak hala uste du, baina aurrekontu horietan badaude beste zenbait kapitulu monarkia finantzatzeko erabiltzen direnak. Alabaina, kapitulu horiek ez daude behar bezala banakatuak eta horrek asko zailtzen du Errege Etxearen benetako kontabilitatearen berri izatea...”.

Egunkari espainiarrak emandako datuen arabera, Espainiako monarkia mantentzeko urtean 15 milioi eurotik gora ordaintzen dugu zergadunok. Horrez gain, urteko aurrekontuetan badira beste bi partida, bata 140 milioi eurokoa eta bestea 52 milioi eurokoa, Ondare Nazionalera eta Ibilgailuen Atalera bideratuak, eta horiekin ordaintzen dira Errege Etxeak erabiltzen dituen hainbat eraikin eta autoen mantentze gastuak. Alabaina, gastu horiek aurrekontuetan ez dira behar bezala zehaztuta azaltzen. Bestalde, errege familiaren bidaia Kanpo Arazoetako Ministerioak ordaintzen ditu, eta Defentsa Ministerioak ere Errege Etxearen bestelako partida zehaztugabeak ordaintzen ditu.

Errege Etxearentzat 8,6 milioi euro daude 2008ko aurrekontu orokorretan

Cándido Conde Pumpido Espainiako fiskal nagusiaren soldata Estatuako oparoenetakoa da. Bestalde, Espainiako monarkia mantentzeko urtean 15 milioi eurotik gora ordaintzen dugu zergadunok. Horrez gain, urteko aurrekontuetan 192 milioi euroko partida monarkiaren hainbat eraikin eta auto mantentzera bideratzen da.

—aurreko urtean 8,3 milioi izan ziren—. Zenbateko horretatik gastu zehatz batzuk ordaintzen dira: Errege Etxeko goi kargudunen soldatak —ministro kategoria daukan Etxeko buruarena eta Estatuako idazkariaren kategoria duen idazkari nagusiarena—, Koordinazio Kabineteko arduradunen soldatak (25 bat langile), Erreginari Idazkaritzako soldatak —10-12 pertsona dira, eta aldi berean infanten laguntzaile ere badira—, Printzearen Idazkaritzako soldatak (15 pertsona inguru), Komunikabideen Buruzagitzako, Protokolo Saileko, Segurtasuneko... gastuak. Erregearen agindupeko militarren buruaren gastuak (teniente jenerala eta

Lau urteko legeegintzaldia
bukatu ondoren,
kargu eta betebeharrak
uzteagatik kalte ordain
ederra ematen zaie ahaldu
nagusi, ahaldu arrunt
eta zuzendari nagusiei.
Kalte ordain hori
bateragarria da lanpostu
berri batean hastearekin

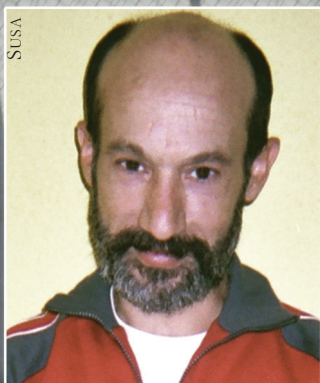
laguntzaileak) Defentsa Ministerioak ordaintzen ditu.

Aipatutako 8,6 milioi euroei gutxienez beste 5,9 milioi gehitu behar zaizkie. Azken zenbateko hori Administrazio Publikoen Ministerioari dagokion atalaren barruan sartuta dago, “Estatuko Buruzagitzaren administrazio kudeaketarako laguntza” izenpean. Dirutza hori, lehen adierazitako zenbatekoarekin ordaindu ezin diren Errege Etxeko langileetako askoren (gaur egun 137) soldatak ordaintzen dira.

Zarzuela jauregiko mantentze lan, zerbitzu eta ondasunak, Asturiasko printze-printzesen etxea, eta errege familiak oporretara joateko erabiltzen duen Mallorcako Palmako Almudaina jauregia eta bertako lorategiak ere ez dira Errege Etxeko partidarekin finantzatzen. Eraikin horiek guztiak eta baita Errege Jauregia, El Escorial, La Granja, El Pardo eta Río Frío jauregiaren jabetza Ondare Nazionalarena da eta sorrarazten dituzten gastuei aurre egiteko aurrekontu berezia dute (140 milioi eurokoa). Enpresaburuen talde batek erregeari oparitutako itsasontzia ere Ondare Nazionalaren eskuetara pasatu zen eta orduz geroztik Ondare Nazionala arduratzen da ontzia mantentzeaz, nahiz eta erabiltzaile bakarra erregea izan.

Bestalde, egunkari madrildarrak dio Errege Etxeak 1978an itundu zuela errege familiako kide guztiek Ogasunean aitortu beharreko PFEZren zenbatekoak “gainontzeko herritarren baliokideak” izatea. Errege-erreginak eta haien seme-alabek ondarearen gaineko aitortpena egiten dute eta norbere ondasunei dagozkien zergak ordaintzen dituzte.

Finean, ez da makala herritarren poltsikoetatik politikari eta monarkek jasotzen duten dirua. Batez ere 4.000 eta 8.000 euro arteko soldata horiek Espainiako batez besteko soldatarekin alderatzen baditugu: 1.333 euro hilean. ■

Jokin
Urain

Kartzelan idazle

Preso dago 1986tik. Espainiako ertzetan dauden kartzelak zapalduak ditu bat baino gehiago. Egun, Dueñas (Palentzia, Espainia) herriko La Moralejan dago. Idatziak ditu lau liburu ere, arreta emateko modukoak. *Errotarria* (Susa, 2006) du bere lanetan azkena, *1936.2005: errepresioa, kartzela, deserria*, kronika liburu sendoa. Errealitaterik latzena hedabideetan ageri ez den moduan Jokin Urainek zorrotz kontatua. “Egunkarietan-eta sarri agertzen dira kartzelaz aldatu dituzten presoek zerrendak, baina kondukzio bat bizi izan ez duenak zer daki, mila orriko historia irakurrita ere, zer daki kondukzio batek suposatzen duenaz?”...

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero

«Garenak garelako gauzkate hemen»

Zure azkeneko liburuak ekarri nau hona. *Errotarria*. Aurrez aurreko elkarrizketa nahi nuen, baina kalean bezala, kartzelan ere estu eta zorrotzak dira lege-arauak. Zu ikustea badaukat, hitz egitea, baina ez grabagailu, ez paper, ez argazki-kamera baliatzea...

Eurek dauzkate hemen grabagailuak eta kamerak, txoko guztietan eduki ere. Ez zara alferrik etorri Jeremy Benthamen uhartera. Zer esaten dugun, zelako keinuak egiten ditugun... Norbait egongo zaigu kameratik begira, gure pausokeraren arabera gure burutazioak igarri nahian. Baina hemengo ahotsak eta irudiak jasoz kazetari lanak egin nahi badituzu, ez dizute asko erraztuko bidea. Aurrez aurre, kristal lodia bitarteko, eseri eta berrogeita bost minutuko berriketalditxoak egite soilak ez dira pentsa litekeen bezain erraza.

Bistan dut hori, ibili ditugun atzera-aurrerak kontuan hartuta. Liburuak eta literaturaz jardun nahi nik, baina zure egoerak ez ezik, kartzelaren estuak –“esternio kartzelak” darabilzu zure liburuan–, galarazi egiten dit estetikaz aritzea. Zer dio horretaz zure barreak?

Kartzelaren helburua presoak suntsitzea da, preso hori euskal *tenebrak* baldin bada, batez ere. “Ustel daitezela kartzelan”, “ordain dezatela”, “daudela betiko”... diote. Eta ikusi besterik ez dago zelakoak egiten dituzten gure zigorrak luzatzeko, edota gaixo larriak ez kaleratzeke. Baina horrek guztiak ez lizkiguke beste kezka eta helburu batzuk lausotu behar,

kezka eta helburu pertsonalak eta kolektiboak, gure hizkuntza kasu, edo literatura, edo gure historia. Maila xumean bada ere, eragile izatea eta, azken batean, geure testigantza uztea da idazten hasteko arrazoiak bat.

Liburuaren alderdi formalez mintzatzea zail bazait ere, saia gaitzen. Joseba Sarrionandiaren *Lagun izoztua* liburuak aipatzen duzu *Errotarria* lanaren sorreran. Gustura hartuko nuke sortze horri buruzko zehaztasun gehiago.

Gogoetan jarduteko irudi batzuk sumatu nituen Sarrionandiaren liburuan, zer pentsatua ematen dizuten irudiak, alegia. Eta norberaren egoeratik hasita ere, inguruko hainbaten atarramendua, edo zure aurretik bide hauetan ibili direnena, zelakoa ote den galdezka hasten zara ezinbestean. Bakardadea baino, urruntasun sentipena irabiatzen zidan niri Sarrionandiaren pertsonaiak. Itsasoaz haraindiko

historia darabil idazleak, baina hemen ere, horrez honaindiko desmunduan, izotz koskor barreiatuen gainean gaude, sorospen bateltxoa nondik azalduko. Eskerrak bisitekin-eta zaintzen gaituzten.

Zein zen, zuzen, zure asmoa?

*Errotarria*ren azken lerroetan esaten genuen gure etxe atarrietan badirela zuhaitzak, lizar edo haritz sendoak, hainbat belaunaldiren historien lekuko isilak. Zenbat gizaldiren historia ezagutu ote dute zuhaitz handi horiek, euren zurruntasun-

“Osasuna eta animoa bakoitzak bere zakuan garraiatu behar, batzuetan lepoan airoso, hurrengoan tatarrazka. Ilunpean geratu denak argi printzaren bat non ikusiko begiratzen du”

Nortasun agiria

Jokin Urain Larrañaga (Mendara, Gipuzkoa, 1959). Bertako Alkorta baserrian jaioa, Lasturren (Itziar, Deba, Gipuzkoa) egin zituen lehen ikasketak. Hango eskola itxi eta Debara joan zen ikastera orduan. Donostiako Zabalegi nekazaritza eskolan ikasi zuen bi urtez. 70eko hamarkada zen, giro politikoa ere halakoa. “Zabalegin geundela lumatu zuten Carrero Blanco, esaterako. Bagenituen giro harekiko kezka, hitz egiten genuen horretaz”. Zabalegitik, atzera Alkorta. Kontzientzia eta militantzia politikoak heldu ziren. 1983ko maiatzean Iparraldera alde egin zuen. GALen garaia... 1986an atxilotu zuten Basaurin. Zigorra, eternitatea. “Eta hemen gaude, eternitate hori noiz amaituko, noizbait izan beharko du-eta: 30 urteko zigorra, azken batean”. Bitartean, *Izaina* (1990), *Adlotse* (1992), *Gatibu sortu nintzen* (2000), eta *Errotarria* (2006) liburuak argitaratu dizkigu.

Lastur

nean geldi eta mutu! 1936ko Gerrako gorabeherak etxe askotan ezagutu zituzten, baina kontatu inork gutxi. Antropologoak dabilta orain, historia klandestino askoren zatiak lurpean bilatzen. Gure honen antzeko egoerak, okerragoak asko eta asko, bizi izan zituzten lehengoek ere. Historia txikiak dira agian, eta lerro handietan idatzitakoak lausotu dituenak sarritan. Kartzelaratu, kontzentrazio zelairatu, erbesteratu mila historia lazgarri. Lehengo eta oraingo historia horietan arakatu eta josketa egin nahi genuen zatitxo batzuekin, eta euskaraz egin. Izan ere, euskaldunokin batera, erbestean, kartzelan, klandestinitatean eta izorramenean bizi izan baita eta bizi baita askotan euskara bera ere. Orain, gainera, ematen du erdararen berpizkundea bizi dugula gure inguruko gaiei buruzko liburuak idazterakoan eta argitaratzerakoan. Espainol ez izateko arrazoi bikainak ematen ditugu zientoka, eta euskaldun izateko eta euskaraz egiteko ere badaude, itxura denez, beste hainbeste. Baina gero erdaraz idatzi eta argitaratzen dira ezker abertzaleari, Euskadi Ta Askatasunari, eta ez dakit-zeri buruzko historiak. Arrazoi zentzuzko eta pitza ezinak ematen dira, gainera, erdaraz idazte horren alde, edozein pagano seko kontentzitzeko modukoak. Eta egunkarietan propaganda: “3ª edición ya a la venta. ‘Éxito de ventas!’ [Hirugarren argitalpena salgai. Salduena!]. Eder-to! Eman ta zabal zazu...”

“Herriz herri eta jairik jai ibiltzen ginen, erromeriatik erromeriara. Negu partea, berriz, Txitxarro aldean, bazterrak nahasten. Gure koadrilan futbolzaleak ziren mordoxka, baina ni ez naiz inoiz izan zalea. Futbola ez baina bertso saioak eta horrelakoak ziren nire zaletasunak. Eta herrietako jaietan zezenari irtetea, zezen enbolatuekin jolas egitea. Munduko jairik onenak Lasturkoak ziren guretzat. Oholtza, jendea egoteko lekua eta xehetasun txikiaren ardurak geure artean banatuta jarduten genuen lanean, jaiak hasi eta amaitu arte: autoak aparkatzen lagundu, sarrerak kobratu, parte-hartzaileei ordaindu... Dantza taldean aurrez saiatu eta dantza egin ere bai jaietan, aureskua-eta. Urteko jaiak baliatuz omenaldi zenbait ere egin genituen, Sakabi soinujoleari, Uztapideri...”

120 preso zarete moduluan. Horietan, hiru euskaldun: Mario Artola, donostiarra; Jose Ramon Foruria, markinarra, eta zu zeu. Zure lanean zein egiteko izan zuen liburuan hamaikatan aipatzen duzun Mariok?

Bultzatzaile, laguntzaile, lagunarte... Badakit bakardadea eta tenplu sakratuak bilatzen dituztela idazleek euren jardunerako, baina lagunartea eskura dagoenean izango da ona bakardadea. Bestela, ez idazteko eta ez beste ezertarako.

Zer dela eta, nola erabaki zenuen testua atal gutxi-asko laburrez osatzea?

Jaso astero ARGIA etxean

Abantaila ugari izateaz gain, Harpidedunen Guneko kide ere izango zara

INDEPENDENTZIA
ASTERO IKUSTEN DA

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Herrialdea: Jaioteguna:
 N.A./I.F.K.: Tel./Faxa: e-posta:
 Ordainketa mota: ☐ Bankuz
☐ Talotiez
☐ Transferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L.ren kontura (ARGIA): 3035 0036 14 0360048647
 Bankuz ordaintzekoek betetzeko soilik
 Banku edo aurrezki kutxa:
 Titularra: N.A./I.F.K.:
 Titularraren helbidea: Titularraren telefonoa:
 Entitatea: Sukurtsala: K.D.: Kontu zenbakia:
 Data: Sinadura:

Harpidetza-orri hau zure datuekin bete eta helbide honetara bidali: **142 P.K. / 20160 Lasarte-Oria –Gipuzkoa–**

Aukeratu ongi-etorri oparia

“Kirolaz badakit”
mahai-jolasa

“888 txiste”
liburua

“Txoriak txori”
lamina

%25eko beherapena
ikasle bazara

Urtebeteko harpidetza:
2008ko prezioak

135 € Hego Euskal Herrian
165 € Iparr Euskal Herrian

ARGIA

13

Ahots ugari azaltzen da liburuan; historiaren kokaleku eta aspektuak ere ez ziren gutxi. Nahitaezkoa zen atalka osatzea. Baina sailkapena eta beste hainbat xehetasun Susako lagunei eskertu behar dizkiet.

Jakin dudanez, bi halako ere bazen jatorrizko eskuizkribua...

Idazten hasita, hari bati tiraka hemendik, beste mutur bat azaltzen zaizu han, korapilo bat hor... Dena hartu nahi duzu, “hau ezin da utzi”, “hori ukitu behar genuke”. Lana amaitutzat eman arte ez ginen ohartu zenbat luzatu zitzaigun, eta liburua ikusi arte ez nintzen konturatu egindako akats eta izen nahasteren bat edo bestez.

Errotarrian, ari zara pasarte batean eta diozu presoek kolektiborik ez dagoela, bakardadea dela lege. Hori esanagatik, “kolektiboaz” mintzo zara hainbat pasartetan.

Zazpiehunik gora euskal preso politiko gaude gaur, baina laurogeita hamar bat kartzelatan sakanatuta. Kartzela gehienetan modulu ugari banatuta gauzkate, gainera, espetxe berean egonda ere elkar ikusteko edo elkarrekin hitz egiteko aukerarik gabe. Kolektiboa hor dago, badakizu kolektibo horretan zaudela, baina moduluan daukazun kide bakarrera edo bitara mugatzen da

“Tiempos de insurgencia”

“Iruditzen zait badaudela euskal herritarren erbestealdi, kartzelaldi eta gure aurkako jazarpenaren alderdi batzuk, asko ezagutzen ez direnak; nik behintzat asko ezagutzen ez ditudanak. Historia horietan arakatzu jardutea eta ingurukoak endredatzea, horixe da orain dudan idatz asmoa. Besteak beste, Antton Jauregizuriaren *Tiempos de insurgencia* liburua darabilt. Jauregizuria 1970 inguruan egon zen preso, eta pentsatzekoa da urte haietakoak, bai barrukoak eta bai kanpokoak, kontatuko dituela bere liburuan. Urte haiekiko jakin-mina daukat. Oraingoz, behintzat, idazten jardutea bera dut asmo, aurrez ezin baita esan noraino iritsiko den hemen hasitako lana”.

gehienetan kolektibotasun hori. Isolamendu moduluetan, nekez ikusiko dute kide multzorik. Bost-seinako taldeetan daudenek ere... Bakoitzaren kontzientzia eta pentsamenduan dago, batez ere, gaur egungo kolektiboa. Orduan, beste espetxeetatik iristen zaizkigun eskutitzekin, handik edo hemendik jasotzen dituzun berriekin, ahalegintzen zara kolektibo ideari gorputz ematen.

Liburu amaieran jakin dugu zein eta zein erabili dituzun berriemaile. Bateko liburu eta besteko fotokopia, makina batek lagundu dizu. Kartzelari egin dizkiozu zuk zirrikituak...

Jende mordo xkarengana jo genuen zuk aipatzen dituzun liburu, fotokopia eta abarren eske. Beharko! Hemen horrelako lanik egingo baduzu, nahitaez eskatu behar duzu laguntza. Testigantza ahalik eta zuzenenak lortu nahi genituen, ahalik eta ahots gehien sartu. Horrez gain, liburua auzolan modura –sasi-auzolan modura, nahi baduzu–, egiteak tentatzen ninduen. Kartzelari zirrikituak egiteko era bat da, bai, harreman saretxoa osatuz, hariz hari jardutea. Bisitaz bisita batzuetan, eskutitz bidez besteetan, bota genituen hariak eta batzuk haizeak eramanez edo lausoan galdu ziren arren, gehienek ekarri zuten bueltan libururen bat, eskutitza, fotokopia edo zena zelakoa. Gauzarik txikiena izanik ere, eskertzekoa da.

Amaierako horretan, bestalde, beste lan bat, baten batek egin beharrekoa aipatzen duzu: “Presoen senide eta lagunen historia hori ere idatzi behar luke norbaitek”.

Bai, baten batek idatzi behar lituzke historia horiek, eta, urtez urte bizi dituztenen ahotik edo eskutik kontatuz gero, hobe. *Errotarrian* saiatu ginen azken 70 urteotako errepresioaren, kartzelaldiaren eta abarren kontaketa eta josteta txiki bat egiten. Baina 36ko Gerrako euskal presoek senideek eta nola ibili behar izaten zuten, apenas daukat arrastorik. 60ko eta 70eko hamarkadetak euskal presoek seni-

deak nola konpontzen ziren ere ez dakit ezer asko. Bizi izan zutenek dakite hori, gaur bizi duten gure senide eta lagunek, eta, kontatzen ez bada, norbaitek idazten ez badu, ezer gertatu ez balitz bezala pasatuko da ahanzturara. Eta gauza asko gertatu dira, gertatzen ari dira; gogoan hartu beharreko historia ugari dago, egunkarietan ere agertzen ez direnak asko.

Liburuaren azalaren inguruan bazenuen erreze- lorik...

Vincent van Gogh-en *Courtyard presondegia* margolanean, bizitzaren errotari eragiten legez ikusten ditut presoak, patioan itzulika. Erabat konbentzitu gabe ere, aukeratzeko eskaini zizkidatenean artean esanguratsuen iruditu zitzaizdan. Gaur ez nuke besterik aukeratu.

Presoen senideak Donostiako Artzain Ona katedralean itxialdian daudela ari naiz zuri galdezka. Urteko balantzea egin berri dute: hainbat presok kalean beharko lukete, beren zigorra beteta. Beste zenbaitek, zigorraren hiru laurdenak edota bi herenak beteta, kalean beharko lukete. Beste zenbaitek... 1986az gero zaituzte preso zu, eta zigorpean zure familia eta lagunak. Zertan da zure eta, oro har, presoaren egoera, izan animoa, osasun fisiko eta psikikoa? Non da ilunpe hau argituko duen argia, non esperantza?

Honela dio ni baino lehenago preso zegoen batek idatzitako poemak. “Eta zer moduz / ondo / ondo / ni ere txarto”. Hori idatzi zutenean preso zeudenetako batzuek kartzelan jarraitzen dute oraindik. Ni baino lehenagotik daude Gatza, Bilbao Moro, Jon Aldana, Garratz, Jon Aginagalde, Felix Zabarte, Elur-Txuri, Lujanbio, Txikiardi, Gau-Txori, Piriz Lopez... Zerrenda luzea, horratik! Hor daude, hogeitaka urteko kartzelaldia ederdi beteta. Hau edo hori egin genuelako baino, garenak garelako gauzkate hemen. Osasuna, animoa eta zer horiek, bakoitzak bere zakuan garraiatu behar, batzuetan

Goiko irudietan, La
Moraleja kartzela
(Palentzia, Espainia).

lepoan airoso, hurrengoan tatarrazka. Ilunpean geratu denak argi printzaren bat non ikusiko begiratzen du, munduko argi guztiak itzali direla pentsatzera etsi gabe. Jendearen ahalegina eta borroka, senide eta lagunak elkartzatzen, jazarpen guztien gainetik askatasun bila jarraitzen duen eta bizi nahia erakusten duen herriarenganako konfiantza, bihar jarraitzekotan uzten duzun egitekoa... Beti daude heldulekuak, itxaropena eta bizipoza ematen dizuten argitxoak, estropezuaren eta erorikoaren ondoren enegarren aldiz jarraitzea zaramatzaten indarguneak.

Barruan bezala, kanpoan ere ez da aterrunerik. Gorka Lupiañez gazteak torturen berri eman du oraindik orain. Ileak lazteko moduko lekukotasuna. Eta Martin Sarasola eta Igor Porturen kasu berriagoak, bigarrena ospitalera eramaterainokoa. Enegarren aldiz egin dute deiar atxilotuen senide eta lagunek. Baina torturak urrutikoak frogatzen dira hemen, Guantánamokoak edo Abu Ghraibekoak. Hemengo torturak han frogatuko dira seguru asko, baina ez hemen; hemen bertsio ofizialak ematen dira, euskal instituzioe-

Presoaren eskubideak

“25. artikulua 2) Zigor askatasun-gabetzaileek eta segurtasun neurriek berreztea eta gizartearen birsartzea dute helburu, eta ezin daitezke lan bortxatuak izan. Norbaiti espetxealdi-zigorra ezarri bazaio eta hori betetzen ari bada, kapitulu honetako oinarritzko eskubideak izango ditu; ez, ordea, beren beregi mugatuta dituenak, kondenaepaiaren edukia, zigorraren esangura eta espetxe-legea kontuan hartuta. Edonola ere, espetxeratuak lan ordaindua izateko eskubidea du, eta Gizarte Segurantzaren onurak izango ditu, bai eta kultura lortzeko eta bere nortasuna oso-osorik garatzeko eskubideak ere”. Bisita amaitu eta Espainiako Barne Ministerioak kartzela korridorean jarria duen testua irakurri dugu. 1978ko Espainiako Konstituzioaren artikulutik ari da. “Berreztea”, “gizartearen birsartzea”, “oinarritzko eskubideak”, “kultura lortzeko eta bere nortasuna oso-osorik garatzeko eskubideak”... Eskubideak, presoarenak...

AZKEN HITZA

Errotarria

Jokin Urain ez da egundo futbolzalea izan. Aldiz, kartzelan, horixe dute lehenengo jostailua: baloia. Hargatik kontatzen du bere erara munduaren hasiera:

—Jainkoak gizakia egin zuen... eta baloia eman zion —Jokinek.

—Baloia eman zion, baina ordenagailurik ez —erantzun diogu, lanabesa erabiltzeko duen debekua gogora ekartzen dugula. Eskubideak, presoarenak (bis eta berriz).

Lau liburu ditu idatziak eta mailarik onena iritsi du *Errotarria* lanean. Presoa, kartzela, funtzionarioak, poliziak, politikariak, senideak, hilak eta biziak, umore mina, ironia... espetxeetako wikipedia du irakurleak Jokin Urainen obra.

Irakurtzeko asko duen liburua da *Errotarria*. Jo, adibidez, *Dueñasko txolarrea* atal barnekora. Jo, Edurne Sanchezen gutun lazarria irakurtzera. Jo, *Daktilografoak* tartera. Jo, esaterako, *Ezinlandiara*: "Txiste moduan kontatu izan da nonbaiten: araketa batean kefirra kendu egin zioten preso bati, 'konpainiako animaliarik ezin zuelako eduki ziegan'". Jo *Gaztanbera* epikora... Antologia bateko testu pila handia aukeran. Liburua bera, osorik, antologikoa.

atik ere pozkari handiz ospatuz atxilotetak, tortura salaketa *tenebrosoen* ohiko gezurra dela esanez. Duela 35 urte ere horixe esaten zuten, hitzez hitz. Tradizio apur bat badu kontuak. Eta gerta baledi zarata handiegia, gauza nabarmenegia, instituzio horietako pulpituetan laster azalduko dira ahots eskandalizatuak, ahots delikatuak, hunkituak, Ajuria-Eneako gobernu bozeramailearena kasu, ordezkatzeko duen guztia izenean noski, "hau ikaragarria zaigu" esaka, torturatzen ari ziren presoaren aitorpena jasotzen ziharduen daktilografo nazi hark bezalaxe...

Daktilografoarena azaldu egin beharko diogu irakurleari...

Andre Malraux-ek kontatzen du. Bigarren Mundu Gerran, naziak preso bat torturatzen ari zirela. "Bainera" egiten ari zitzaizkion eta, burua hirugarren aldiz urpean sartu behar ziotenean, esan omen zion daktilografoak atxilotuari: "Baina hitz egizu, jauna, hitz egizu!, ikaragarria zait hau!". Horixe, daktilografoarena.

Beste bat: lerrook idazten eta jakin dugu istripuan hil dela Unai Gonzalez-en amaginarreba, hari bisitara zihoakionean Teruelera. Dispersioa.

Presoak sakabanatzea eta urrutiratzea, gure kolektiboa desagiteko ez ezik, gure senide eta lagunak ere zigorpean ezarri eta etsipenera eramateko helburuarekin egin zuten, gurekiko elkartasuna zapuzteko, harremanak ezinezko bihurtzeko eta ahanztura lortzeko. Ikusi beste-rik ez dago zelako adierazpenak egin zituzten 1987an eta ondorengo urteetan PSOEko eta EAJko politikariek. Horiek ekin zioten orduan euskal presoak sakabanatzeari, eta horiexek mantentzen dute gaur egun sakabanaketa hori. Eta PSOE ez denean PP izango da, baina EAJ beti hor, bai 1987an, bai 2007an... Presoak herritik urrutiragotzeko eta sakabanatzeko beti prest EAJ. Gero egundo ez dira gai izango

sakabanaketarekin eragiten dituzten istripuak, zauritu eta hilen ardura euren gain hartzeko, "guk eragin dugu" esateko. Baina bai preso eta senide hilak omentzera doan jendea zafratzera eta atxilotzera Ertzaintza bidaltzeko.

Dispersioak eragindako istripuak direla-eta, zuri bisita egin eta, amaieran, boza kendua zigutenean, deigarri gertatu zitzaidan egin zenigun azken keinua: bolante ikusezinari heldu eta eragin zenion, "kontuz joan" esanez...

Bisitara etortzekoak direnak nola iritsiko ote diren, bisita egin ondoren etxera nola helduko ote diren, edozein presoren kezka dira. Neguan areagotu egiten dira kezka horiek. Preso dagoen senidea ikusteko ehun kilometro, berrehun edo hirurehun egin beharra kez-

kagarri bada, pentsa zer izan behar duen Puertora [Santa Maria, Cadiz, Espainia] edo Malagara, Bapamera edo Clairvauxera joan beharra. Nola ez da kezkatuko, bada, kartzelan dagoena?

Dispersio aurreko garaia ere bizi izan zenuen...

Sartueran zortziren bat egun Carabanchelen, eta handik Alcalara.

Han aurkitu genuen kolektiboa, multzoan. 1986ko urtarrila zen. Zortzi-hamar egunen buruan [Mantxako, Espainia] Herrerara eraman ninduten. Epaiaketa egiteko Alcalara, osterara Herrerara... 1989an Sevillara eraman gintuzten arte. Herrerako lehen moduluan geunden denok eraman gintuzten Sevillara, eta hilabete gutxiren buruan sakabanatu gintuzten handik ere. Ordutik, banaka edo hiru-lau kideko taldean gabiltza, espetxez espetxe... Erabateko aldaketa izan zen. Talde handian, elkartasuna, behar izanez gero kideen laguntza, abaroa zenuen... Handik erauzita, bi-hiru kideko talde-zatian —kasurik onenean—, edo bakar-bakarrik, egokitzen zaizunari aurre egin beharra daukazu. Bakarrik egotea ez baita beste inor gabe egotea, soilik. ■

Bilboko *La Palanca*

Betiko joandako glamourra

Gorteetako kaleak eta haren inguruak nortasun handiko auzoa osatzen dute Bilbon. *La Palanca* du goitizena, ez dago erabat argi nondik sortua. Teoria batek prostituzioan kokatzen du hitzaren jatorria, beste batek meatzaritzan. Bi eginkizun horiek dira, hain zuzen, auzoaren izaera zizelkatzen lan handiena egin duten mailuak. Baina meatzariak aspaldi aldatu zuten lanbidea, eta gaurko prostituzioak ez dauka zerikusirik garai batekoarekin. Palanka hau ez da ia inor erakartzeko gauza, are gutxiago mundua mugiaraztekoa. Lehengo giroaz, argiaz, koloreaz, kabaretez, artistez... ez da arrastorik.

UNAI BREA

“**BILBOKO HISTORIA** kontatzen dela, beti salto egiten da Zazpi Kaleetatik, Erdi Arotik, burgesiaren hiri modernora. Ez da hitz egiten San Frantzisko kaleaz, Gorteetakoaz, *La Palanca*z... Liburuak hutsune hori bete nahi du”. Hitzak Arturo Izarzelaiaarenak dira, eta aipatu duen liburua, *El barrio de Las Cortes, una historia de la La Palanca Bilbaina* (Gorteetako auzoa, Bilboko La Palancaren historia), Izarzelaia eta Txema Uriartek, biak bilbotar petoak, elkarlanean idatzitakoa.

La Palanca izendapena ez duzu inongo agiri ofizialetan aurkituko. Herriak sortu zuen, eta hark baino ez du erabiltzen. “Toki zehatz batena baino, giro baten izena da”, dio Txema Uriartek. Prostituzioa, kabaretak eta parranda, horiek bihurtu zuten Gorteetako kalea berezi.

60ko hamarkadan 20 edo
30 areto zeuden Bilboko
Gorteetako kalean, eta bakoitzak
bere orkestratxoa zeukan

Ez dakigu noiz hasi zen prostituzioa auzoan, baina argi dago Bigarren Karlistaldia amaitu zen garaian, 1876an, ondo errotuta zegoela. Garai hartan agintariak erabaki zuten prostituzioa arazo bilakatua zela Bilboko inguru horretan, eta arautegia sortu zuten kontrol pixka bat ezartze aldera. Aldameneko meatzeetako langileak bezero, prostituzio etxeak –tolerantzia etxe esaten zitzairen– perretxikoak legez ugaltzen ziren. Ustez, *La Palanca* izena meatzariak erabiltzen zuten palankatik etor liteke; edo beharbada, beste teoria baten arabera, prostituta nahiz bezeroek genitalak garbitzeko erabiltzen zituzten garbiontzietatik, gaztelaniaz *palangana*.

Gau giroaz den bezainbatean, Gorteetako kaleak Espainiako II. Errepublikan bizi izan

IÑIGO AZKONA

Gorteetako kalea 1974an (goian) eta gaur egun (ezkerrean). Bitxia bada ere, "kolore" gehiago dago zuri-beltzeko argazkian. Neoizko argiak ziren kaleko jaun eta jabe orain dela 35 urte, gainbeheraren hazia ereiteko gutxi falta zen arren.

zituen garai loriatsuenak. 36ko Gerra aurretik bost kabaret handi zeuden bertan, eta hamai-ka areto txiki. Gerrak eraman zituen gehienak. Izarzelaia eta Uriartek beren liburuan diotenez, frankistek ez zituzten gustuko halako lekuak, jendea elkartzeko eta, akaso,

konspirazioren bat edo beste sortzeko hain aproposak. Gerra ondoko lehenengo urteetan, debekatu egin zuten kabaret, dantzaleku eta antzekoak irekitzeko lizentzia berriak ematea.

Higiene berezia

1873an, Bilboko Udalak lehenbiziko Higiene Bereziko Arautegia onartu zuen. Haren bidez prostituzioa arautu nahi zuten, osasunaren aldetik batez ere. Arautegia 1894an berridatzi zuten, Higiene Bereziko Bulegoa ezarri. Garaiko agirietan irakur daitekeen legez, "prostituzioa ikuskatzea eta ahal den heinean erreprimitea" zen helburua. Den-dena "moralaren eta osasun publikoaren onerako, gaixotasun kutsakorak zabaltzea eragotziz". Prostituten "higieneak" baino, bezeroenak sortzen zuen kezka. Gaitz benereoei jotako gizon kopurua gora zihoan, eta horrek eragin zuen, azken batean, Udalak neurriak hartzea.

Higiene Bereziko Bulegoak erregistro batean jasotzen zituen prostituzio-etxeak eta horietan lan egiten zuten emakume guztiak. Hala zen teoriarik behintzat, praktikan batzuek saihestu egiten baitzuten erregistroa. Legea betetzen zutenek aldiro joan behar zuten Sendagile Higienistarengana. XIX. mende amaieran, asteen bi aldiz egin behar zuten hori, eta azterketa medikua gairatzen ez zutenak erietxera bidaltzen zituzten. Izen desberdinekin bada ere, higiene bereziko zerbitzuek 1956ra arte jarraitu zuten indarrean Bilbon. Urte hartan, gobernu frankistak legea ezarri zuen prostituzioa debekatuz. Hura ere teoria hutsa.

30 orkestra, mila pertsonaia

60ko hamarkadan berpizte halakoa izan zen kaleko giroan. Areto asko zabaldu zituzten, ez lehenengo kabaret handiak, baina bai zuzeneko ikuskizunak eskaintzeko adinak. Izarzelaia eta Uriartek jasotako testigantzen arabera, 20 edo 30 areto zeuden Gorteetako kalean, bakoitzak bere orkestra zuela. Neoizko argiari esker, *La Palanca* ez zuen sekula iluntzen. Parranda handien gunea zen, artisten, sasi-artisten eta eta era guztietako pertsonaia bitxi biltokia. Prostituzioak, zer esanik ez, indar betean jarraitzen zuen. Glamourra zegoen.

70eko hamarkadaren amaierak giro haren azkentzea ekarri zuen. Bideoaren eta play-backaren erruz, zuzeneko ikuskizunarenak egin zuten. 80ko hamarkadako lehen urteetan itxi zuten Bataclán, ustez Gorteetako azken areto dotorea. Bestetik, heroina iritsi zen auzora, haren arima errotik aldatuz. Ordura arteko prostitutak auzokideak ziren, kaleko bizitzan integratuak. Zaldi zuriak beste prostituzio mota bat ekarri zuen, baina hori ere desagertuta dago gaur egun.

Orain, hiruzpalau *night club*ek eusten diote nola edo hala, lehenengo dotoreziaz oroitzapena baino ez da gelditzen, eta kalean dabilzan prostitutak, ez asko, afrikar etorkinak dira batez ere. Garai batean, 2.000 inguru egon ziren erregistratuta Bilbon, gehien-gehienak *La Palanca*. Gaurkoa haren itzala ere ez da, baina meatzariak baino luzeago iraun dute behintzat. ■

Txolinkeriez

A

ldameneko (Iritziaren Leihoa) batek esan dit “filosofikoegi” aritzen garela. Ez dakit, geroz, ni Ttakun honetara ailegatu aurretik horrelako gaiez mintzatzen ote zineten. Espero dut baietz. Bestela nire errua litzateke horren gai labainkor, astun, handi ustekotara —ez dut nire burua prestaturik ikusten, gainera— lerratzea. Barka nire errua bada, beraz.

Saiatuko naiz eztabaida beste nonbaitera eramaten. Areago Ur, tonto izpi gabetasuna aitortu didazunez —zinez eskertzen dizut. Zurea irakurri ondoren lasaigo egin nuen, eta ez da ironia, lo—, baina ezin dut aipatu gabe utzi, Ur, zure analisia. Zuk ere ez duzu tonto izpirik zure baitan, eta oharkabea ala nahita, iruditzen zait jauzi egiten duzula. Kexatu egiten zara denok ez garela berdina, batzuk besteak baino berdinagoak direla eta. Baikei. Baina zure kexa horrek berak aldarrikatzen du moral eta etika baten beharra. Edo erabili dugun beste termino bat erabiltzeagatik gure *hitlerñoa* bezatu beharra, izan ere, gure *hitlerñoari* erabateko askatasuna emanen bagenio erabaki beharko genuke ez dagoela eskubiderik salbu eta nirea soil-soilik, eta nirea baldin badago soil-soilik, besterenik ez dago salbu eta bestea niri berea inposatzeko gauza baldin bada eta orduan berea izanen da eskubide bakarra (barkatu biribilketak).

Fuera, beraz, ezker abertzalearen eskubideak, fuera hizkuntza gutxituen eskubideak, fuera irakiarrenak, fuera Vietnamgo umearenak, fuera homosexualenak, fuera hura, fuera bestea eta bestea. Gelditzen den eskubide bakarra indartsuena da. Izorra zaitetz, beraz, ezker abertzalekoa bazara, edo Vietnamgo umea, edo irakiarra. Zapalduen artean egotea tokatu zaizu, eta hor konpon. Ez kexatu.

Ondorioz, moral bat aldarrikatzera behartuta nago, beharbada Nietzschek deituriko ahulen moral hura bera (zeinaren ustela eta ahalmen irentzailea salatu baitzituen), besterengatik bainoago niregatik, ni, ahula, bigarren mailako, exkasa naizela jakinik nire eskubideak defendatzeko

Juanjo Olsagarrre

Apalategi

Bastervetxea

modu bakarra hori dela uste dudalako. Gero Botereak edo botereek, nahi bezala, erabiltzen dutela moral hori, konforme. Morala, absolutua, unibertsa eta denondako berdina aldarrikaturik, boteredunek partziala, partikularra eta batzuek bakarrik moldatzen dutela, konforme, baina ez badugu beharra aldarrikatzen ez dakit zein bide gelditzen zaigun. Beharbada ez genuke morala *Corpus* moduan ulertu behar baizik eta azturen bilduma moduan, Josik ongi dioen moduan, pragmatiko amerikarren bidetik.

Ildo honetatik, Josi, zuk botatuko galderei ez dakit erantzuten baina orain arrazoi osoz egiten duzun galdera horri beste galdera bat paratuko diot aurrez aurre, nolabait ere denon moralaren eite labainkorra frogatzeko edo. Hona (eta, mese-dez, ulertu jauziak jauzi): homosexualok ezin ezkondu gintezkeanean (oraindik Frantzian ezin dira) justua zen ezkontza? Eta batzuek ezin zutela etikoa al zen gainerakoak ezkontzea?

Horra galdera. Beste nonbaitera eraman dudala eztabaida, baikei. Baina irakurleengan ager daitezkeen harridura imintzioei esan nahi nieke homosexualen ezkontza ezarri den arte ez zela arazoa kontuan hartu ere egiten. Zenbat gizon eta emakume justu ezkondu dira batzuk ezin ezkon zitezkeela kontuan hartu gabe? Uko egin behar zioten ezkontzeari?

Eta horrekin ez dut ezer zuritu nahi, baizik eta agerrarazi agerian dagoenari baizik ezin zaiola erreparatu, morala jakinaren gainean baino ezin dela eraiki, zentzu horretan Madrilgo batek (esatearren) ez du ikusten edo ez du ikusi nahi gertatzen ari dena, heterosexualek homosexualen ezkontzearena ikusten ez zuten bezala.

Beste gauza batzuek idaztea agindu dut hasieran. Hark zioenari jarraiki, zein garrantzizkoak diren garrantzirik ez dutenak, txolinkeriez mintzatu beharko genuke, eskuan dugun liburuaz, erosi dugun *Made in Vietnam* azken arropaz, gure planez, egingen ditugun bidaiez. Ai baina... hor ere morala! ■

Beste nonbaitera eraman dudala eztabaida, baikei.

Baina irakurleengan ager daitezkeen harridura imintzioei esan nahi nieke homosexualen ezkontza ezarri den arte ez zela arazoa kontuan hartu ere egiten

LUPAREN
Mikel Zurriano

EHUKO IRAKASLEA

Lider bila

Duela hamar bat urte, Suitzako Davosen eragile ekonomiko eta politiko hegemonikoek —urteroko batzarrean— merkatuaren fundamentalismoa bere gorengo mailara ekarri zuten, merkatua gobernuen gainetik egon beharra aldarrikatu zuten. Geroztik, muturreko lelo hori praktikara eramateko neurriak hitzartu dituzte munduko norabidea baldintzatzeko egin ohi duten urtez urteko topaketetan.

Izan ere, hamarkada honetan gobernuak uko egin diote ekonomian egin izan duten ohiko esku-hartzeari. Honela bada, lan harremanak liberalizatuz enpresariengantzat ahalmena handitu eta langileen eskubideak murriztu egin dira. Finantza merkatuen liberalizazio osoak, kapitalen higikortasun askeak eta lekualdaketez *dumping* sozial eta fiskala ekarri dute. Hori dela eta, zerga sistemak zeharkako zergen eta lanaren gaineko zamapezearen oinarrien gaineko eredueta jotzen ari dira gero eta gehiago.

Davosen duela aste gutxi eta Japoniako Zazpi Handien gailurrean berriki, egoeraren larritasunaz jabetu bide dira. Egindako bidearen ondorez bistakoak direnean handi-mandien arteko ahots argienak abiapuntuan erratu egin zirela onartzeri iritsi dira, alegia merkatuak autoregulatzen direla eta berez heltzen direla *oreka* egoerara baieztea zalantzan jartzen dute orain. Kontrolik gabeko

eragile eta produktuak biderkatu egin dira finantza arloan batik bat eta horrek desegonkortasuna barreiatu du munduko ekonomiara. *Subprime* hipoteken ingu-

DANI BLANCO

ruko gertakizunek finantza merkatuak zabor-tegiak bihurtu direla erakusten dute, ebaluaketa agentziek kalitate goreneko salkaritzat hartu dituzten arren. Honek finantza erakundeen arteko konfidantza eza zabaldu du eta hauxe da krisiaren bozgorailurik handiena.

Amerikako Estatu Batuetako (AEB) ekonomiaren eta dolarraren hegemonia bereak egin dituela esateko gero eta zantzu gehiago dago. II. Mundu Gerraren ekonomia ordenua bere lidergoan eraiki zenetik AEBak munduko gainerako herriei ezarritako ekonomi legeen gainetik egon dira. Nolanahi ere, gaur egun

bezala beste garai batzuetan ere, kanpo eta barne defizit izugarriak metatu ditu erraldoi amerikarrak. NMFaren edo Munduko Bankuaren aldetik ez dute jaso gainerako heriek —garapen bidekoak batez ere— egoera arinagoetan egonagatik ere jaso izan duten erantzun gogorra. Izan ere, defizit horiek orain arte finantzatu ahal izan dira arazo handirik gabe dolarrak jaulkiz eta honen gaineko munduko konfiantza mantentzen zen bitartean. Baina egoera hau oso desegonkorra da eta oraingo finantza krisiak edo etorkizuneko beste larrialdi batek hankaz gora ipin lezake.

Jakina da AEBetako gaur egungo defizit bikoitz jasangaitz horren zio nagusia Ekialde Hurbilean azken urteetan indarrean ipinitako gerra makineria dena eta honi lotu behar zaio zergak jaisteko etengabeko soka eragin izana politika fiskal atzerakoienak bultzatuz —Europako paraje hauetan hain sutsuki kopiatzen direnak hain zuzen—. Bush presidentearen zorabioari gehitu behar zaio dolarrari lehiakide indartsua sortu zaiola euroaren kasuan eta yena ere bere lozorrotik atera berri dela. Kontestu honetan *subprime* hipotekak lehertarazi duten krisiak orain arteko AEBetako lidergoa are zalantzarriagoa egiten du.

Munduko gobernarritasuna hankaz gora dagoen honetan Davoseko batzarrean lidergo ekonomiko berriaren premia mahai gainean ipini da lehendabizikoz. ■

« Bush presidentearen zorabioari gehitu
behar zaio dolarrari lehiakide indartsua
sortu zaiola euroaren kasuan eta yena
ere bere lozorrotik atera berri dela.
Subprime hipotekak lehertarazi duten
krisiak orain arteko AEBetako lidergoa
are zalantzarriagoa egiten du »

Elkai Txapartegi

FILOSOFIAN DOKTOREA

ETAkhoa izatea

Barka gai beraren inguruan pelmada ematen jarraitzeagatik, baina gai honek beste 300 hitz merezi dituela uste dut. Aurreko artikuluan nioen ETari arrazoi ematea kriminalizatu dutela, bai diskurtso ofizialean bai egoitza judizialean. Jokaleku politikoa- ren eta juridikoaren arteko banaketa gezurrezkoa izatea baino okerragoa dena, bien erlijioztea bizi dugula. ETari arrazoi ematea heresia dela eta horregatik zigor gaitzaketela. Hura idatzi eta hurrengo astean 18/98 sumarioko zigorrak jakin genituen, agerikoa zena konfirmatu eta txiki utzi zuten.

Berme juridikorik eza, giza eskubideen urratze sistematikoa, zigorrak kolektibizatzea... ETaren aurka (aitzakia horrekin bederen) dena zilegi zaie- la sinetsi dute Madrilan. Baina dena ez da zilegi.

Auzitegi Nazionalean ez dira krimenak epaitzen. Heresia epaitzen da; partikulari, ETAkhoa izatea. Horregatik normala da galdetzea, nor da ETAkhoa gaur egun? Azken epaiketek erakusten dute bat izan daitekeela ETAkhoa ETAkidea izan gabe (eta, larriagoa dena, epaileek hori jakinda). ETAkidetza kontzeptua txikle baten moduan zabal- duz, doktrina juridiko berria asmatu dute zeinean “ETAkhoa” izatea zigortzen den. Eta kontzeptu berri horren aurrean, batzuk jada ez dakigu ETAkhoa ote garen orain. Badakigu ez garela ETAkideak, erakunde horretan ez dugulako

EGOITZ LASA

parte hartzen. Badakigu, baita ere, ez dugula inolako krimenik egin, egiten lagundu edo egi- tea erabaki. Baina hala ere, aplikatzen digute lege bat zeinean ez dakigun ETAkhoa ote garen. Edo, zeinean beraiei komeni zaienean ETAk bihur gaitzaketen (eta horregatik gogorki zigortu).

Espainian legokeen heresiari larriena Eus- kal Herriaren independentzia politikoa bultzatzen dugunok errepresentatzen dugu. Baina noiztik da heresia politikoa norbait kartzelan

sartzeko arrazoi bat? Erromako zuzen- bidea ekintzari, eta beraz erabakiari, aplikatzen zitzaion. Lapurra lapurtze- gatik zigortzen zen, ez lapurra izateaga- tik. Espainian ordea gauzak desberdi- nak dira, doktrina juridiko berrie- kin Estatuak bere burua zuzenbide pre- erromanikoan kokatu baitu. Auzitegi Nazionalean ez ekintza, ez erabakia zigortzen dute; heretiko izaera baizik. Zigorra merezitzeko nahikoa da Espai- niaren batasuna arriskuan jar dezakeen edozer izatea. Politikoki euskaldun izan nahi izatea, adibidez. Edo euskal kons- tituzio bat nahi izatea, euskal erakunde- tze bat nahi izatea, edo ...

Alegia, ETAkhoa izatea ez da ETAkidea izatea bezalakoa. Ez da kontzeptu juridiko garbi bat, ez zaiolako norberaren ekintzei edo erabakiari aplikatzen. ETAkhoa izatea berunezko mailua da eta sortu dute independentziaren alde egiten dugun guztioi buruan emateko. ■

Auzitegi Nazionalean ez
ekintza, ez erabakia zigortzen
dute; heretiko izaera baizik.

Zigorra merezitzeko nahikoa da
Espainiaren batasuna arriskuan
jar dezakeen edozer izatea

TXANDAN

Edn Zelaieta

Foruetan

Berezi samarrak ohi dira Euskal Herriko foru plazak; nortasun handikoak, hiri edo herriaren erdialdean kokatuak gehienez. Halakoxea da, baita ere, Gasteizkoa. Edo, are bereziagoa, uzten badidazue. Ez naiz ari Txillidak eta Peña Gantxegik duela 30 urte elkarlanean diseinatutako arkitektura-eskulturaraz edota Iparragirre bardoak sorterrira itzultzean isuri omen zituen hitzez, nahiz eta hauek ere plazan aurkituko dituzun.

Frontoia da, nire ustez, Gasteizko Foru Plazari letra larria zinez ematen diona. Bertan, jende asko eta aski diferentea biltzeko ohitura errotuta dago. Pilotaren jokoa

lagun ezberdinen elkargune gertatu da nonbait. Esaterako, hiriko ijitoak eta *paio- ak* ellkarrekin aritzen dira; zahar nahiz gazte. Ez da, ez, arestikoa adibide arrunta gure hirian.

Hala ere, Gasteizko Udalak ez du bertan inbertitu nahi. Nahiago izan bide du Andra Mari Zuriko bataila- monumentuari buruzko herri eztabaida (sic) bultzatu, gasteiztarrok hitza eta parte har genitzan: monumentua mugitu bai ala ez. Demokraziaren ondorioz, gerra bati eskainitako garaikurra berritzen ari gara.

Hurrengoan, lagun nahiz amorante, *foruetan* egingo dugu zita. ■

Iñaki Zubeldia

IDAZLEA

Nork zainduko du gizarte zibila?

zkenaldi honetan urak oso zikinak datoz Euskal Herriko ibai zurrunbilotsu honetan. Nahaste-borraste eta ur arre hauen artean nire buruak ezin du egoera garbi ikusi eta are gutxiago paperean argi azaldu. Nabari ditudanak era nahasian paratuko ditut hemen, ea zuk hauek denak ikusita, argitasunik izaten duzun irtenbide egoki bat bilatzeko.

Epaileek ez dute ustezko prebrikazioaren beldurrik. Garai bateko Torquemada edo Juan del Valle Alvarado inkisidoreek bezalaxe “sorgin” pilo bat topatu dute euskaldunon artean. Gainera zuk ere sorginen iturri beretik edaten baduzu, sorginleriaz kutsatuta gera zaitezke hori eta horrenbestez.

Torturatzailer bihozgabeek eskuak libre dituzte nahi dituzten izugarrikeriak egiteko eta inork ez die konturik hartzen. Okerrago oraindik, bulegoetan dauden jauntxo dotoreen agindu isilak betetzen omen dituzte euskal sorginei ahalmenak mozteko.

GALTzaileak eta GALzaleak otso berbera bilakatu dira, Euskal Herrian zehar triskantza beldurgarriak eraginez. Okerrena zera da: erasotako ardiek eta arkumeek bere artaldeko ez diren beste ardi latxa batzuei egozten ari direla errua, otsoak eta beste ardi batzuk bereizi ezinik.

DANI BLANCO

Lapur mota ugarik gizarte zibila hartu dute lapurreta-subjektu: pabiloiak, txaletak, kale-etxeak, telefono-kableak, autoak, gazteen bil-tokiak... Epaile, politikari eta polizia mota guztiek ez dakite zer egin hauekin. Lasai egiten dute lapurreta, armak (zuriak eta beltzak) eskuetan erabiliz. Banku boteretsuekin, poliziarekin eta politikariek sartzen ez direnez eta, ehun mila aldiz eginda ere, delitu txikiak omen direnez... zer egingo zaie ba? Bi edo hiru harrapatu eta handik bi ordura libre daude.

Adin txikiko etorkinak ere libre dabilta.

Ostatua, janaria eta dirua dohainik ematen zaie eta horietako ausartek hor dabilta labanak atera eta lapurretak egiten, bizikletak, mobilak, eta ahal dituztenak ebasten. Euren begiraleak ere izututa dabilta eta askok “erreta” ez, “kiskalduta” baja hartu behar izan dute. Hala xe bukatu du, kiskalduta, Segurako aterpetxeak ere. Badakit SOS Racismoko kideek kristorenak esango dituztela nitaz, baina adin txikiko etorkin borondate eta jarrera onekoen aurka ez daukat ezer. Baina horien arteko lau edo bost bandoreoren balentriak nork geraraziko ditu? Begiraleek ezin dute, ertzainek ere ez nonbait, epaileek ere ez. Eta badirudi legeak babesa ematen diela edozein triskantza egiteko.

Nork babestuko du gizarte zibila? ■

GALTzaileak eta GALzaleak

otso berbera bilakatu dira,

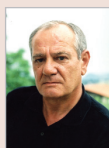
Euskal Herrian zehar

triskantza beldurgarriak eraginez

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

Omen da inguratzen gaituen gaitza. Ez dira gutxi bizi ditugun adibideak, nahi eta ezina sortzen dizkigutenak. Joan deneko greba orokorreko deian, parte hartzeko dei hartan hori zen antolatzaileen beldurra, gu guztion pasibotasuna, beti ere paso egitea eskura daukagun joera dela. Ez da batere erraza izaten ekimenak asmatu ondoren sozializatzea. Ilea bakanduta daukagunok badugu horren berri. Hain da zaila, jada industria ere sortua zaigu, eta ezker-eskuin iragartzen dituzte ikastarok helburu hori lortze aldera teknikak ezagutu eta erabiltzen irakasteko. Era anitzetako erakundeek osatzen dute

Pasibotasuna

bezeria. Eta orotan dago oinarritzeko lege bat: norberak erabakietan parte hartu behar du ekimenek arrakasta izango badute. Edozein dela ere eremua, egoerak eta asmoak konpartitu egin behar dira erabakiak hartu aurretik. Aberri Eguna dator. Urtetan ibili gara antolatze lanetan. Iaz, asmoa zabaldu eta bateratua antolatzerira iritsi ginen. Aurtengoa, erabakita dagoela ikasi dugu hedabideetan, Nazio Ertabaida Guneak bere alde-tik erabakita duela jakitera eman digu jada eta guk ez dakigu norekin eztabaidatu. Gaizki hasi dute ekimena. Garaiz gaude oraindik okerra zuzen dezaten. Gu, prest eta zain. ■

Orexar arruntaren koplak

I

Kantatzera noazu
bertso bat edo bi
gizon batek jarriak
bere herriari
entzunaz honi eta
begiratzuz hari.
Patxadan bizi denak
egiten du hori.

MADDI SOROA

VI

Pinuzaleek pistak
puskatzen dituzte
basurdeek baratzen
beste horrenbeste,
dena ona dugunik
etzazute uste
ardien zintzarriek
lasaitzen gaituzte.

II

Haurrak etxez-etxe ta
amonaz-amonaz
zeini harrapatuko
etxeko goxona.
Erroskila txarra da
ta “Kinderra” ona,
gaileta merkeekin
ez etorri hona.

IV

Beheko herrian dute
alkate petralla,
gurea langilea
fina ta formala,
herri guztia retzat
mutiko leiala.
Garzonek ba al daki
zer den ilegala?

VII

Zaharrak nahi ez duena
gaztearentzako,
udaberriko lana
udazkenerako,
urtea pasatzen da
konturatzerako,
ez daukagu presarik
gutxi garelako.

III

Amonak joaten dira
eskulanetara,
eskolatikan bueltan
umeak plazara,
Joxe etorriko da
Joanito han bada
eta azkenerako
denak tabernara.

V

“Plan estrategikoa”
aktualitatean,
energia berriak
estudio-pean,
obra egin behar da
Gaztelu bidean
ta sukalde berria
soziedadean.

VIII

Urtea pasatzen da
konturatzerako,
udaberriko lana
udazkenerako,
ez daukagu presarik
gutxi garelako
gutxi garelako
gutxi garelako...

Denboraren makina
Teleskopioak
400 urte

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Ihesi
Lesaka,
Sanferminak
baino gehiago

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Senegal antzeztokian

Abenduaren azken egunekin abiatu ziren Erreteriatik (Gipuzkoa) Cassamancera (Senegal) Mikelazulo kultur elkarteko hamahiru lagun antzezan batekin. Lan hori aurkezteaz gain, sormena bide eta helburu zuen proiektu bat gauzatu nahi zuten, *Bide ikusezinak marrazki* izenekoa. Cassamancen bizi den diola herriaren kultura sakonean ezagutzea zen xedea, eta bide batez han egiten den antzerkiari buruzko zertzelada batzuk biltzea. Mikelazuloko Oier Guillanek bidaiaren kronika egin du ARGIArentzat.

Cassamanceko Decalé dantza taldeko kide bat ikuskizun batean.

2008ko martxoaren 2a

ARGIA

25

Antzerkia Cassamanceko eran

OIER GUILLAN

CASSAMANCE ESKUALDEA Senegal hegoaldean dago. Diola etniaren kultura da nagusi han: diola hizkuntza hitz egiten da batik bat –iparraldean, Dakarren, wolofa da nagusi, frantses kolonialarekin batera–, eta fetitxearen kultura dute oinarri, objektu material zehatz batzuekiko debozioa. Urte luzez gatazka armatua egon da, diolatarrek independentzia aldarrikatzen dutelako, izaera propioa duen kulturari errespetua, alegia. Egun su-eten egoeran daude, eta gero eta ezagunagoa ari da bilakatzen nazioartean, turismo agentzien eraginez.

Iritsi eta gutxira jaso genuen Cassamanceko antzerkiari buruzko lehen zertzelada: herrian pertsona zahar bat hiltzen denean, bere bizitza osoa antzeztzen dute herriko plazan. Herrialdeko sormenari arreta jartzeko datu interesgarria.

2001ean izan ginen aurreneko aldiz Mikelazuloko kide batzuk emanaldi batekin Cassamanceko Oussouye herrian. Garai hartan ez zegoen

su-etenik eta kontrol militar zorrotzak pasa behar izan genituen. Urte hartan Ufullel antzerki taldearekin batera eskaini genion Oussouyeko herriari ikuskizuna.

Ufullel taldeak egin zuen emanaldia txundigarria izan zen guretzat, eskemak apurtu zitzaizkigun: dantza tradizional ikusgarriak uztartzen zituzten ezagunak egiten zitzaizkigun antzerki eszena kostunbristekin. Izugarri poetikoak iruditu zitzaizkigun zenbait momentu, musika eta kantua antzerkiarekin eszena berean uztartzen zituztenean bereziki. Erabiltzen dituzten perkusio instrumentuen artean bada sakratua den bat, bongolong izenekoa, txalapartaren jotzeko moduarekin antza handia duena, eta urte hartan aukera izan genuen bi instrumentuak batera jotzeko.

Oroitzapen horrekin berarekin abiatu ginen 2007ko amaieran. Hamahiru kideak batzen gintuen antzezlan eskaintzearekin batera sormen

Cassamanceko Hussanum Ayi antzerki taldeko bi aktore, antzeztan batean.

lantegiak egitea genuen xede: musika, gorputz perkusioa, pintura, antzerkia... Hamabost egun besterik ez genuen hango jendearekin komunikatzeko, elkar ezagutza giroa sortu eta haien egunerokotasunean, labur bada ere, integratzea lortzeko. Elkar trukaketa moduan beti ere. Zeregin horretan, horren denbora gutxirekin, herri osoari antzezlan bat eskaintzeak muga mordoa apurtzen du; une batetik bestera “turista zuri” soil bat izateari uzten ahal diozu, kalean ere antzezlan bateko pertsonaia bilakatuz.

Antzerki lehiaketa

Iritsi orduko jarri ginen harremanetan hango taldeekin. 2001ean ezagututako Ufulelek azken urteotan sari ugari jaso du Senegaleko hainbat jaialditan. Beraiekin batera ezagutu genituen oraingoan Hussanum Ayi antzerki taldea eta Decalé dantza taldea. Proposamena luzatu ziguten: guk lehiaketa hitza bereziki gogoko ez dugun arren, horrelako zerbait antolatu nahi zuten lau taldeekin, beraien artean aski errotuta dagoen ohitura delako.

Biziki interesgarria iruditu zitzaigun beraien lan egiteko modua, eta azkenean onartu genuen: lehian parte hartzen duten taldeek gai bera aukeratzeko, kasu honetan “inmigrazio klandestinoa”, beraiek esaten duten moduan. Talde guztiek emanaldiaren egitura bera erabiltzen dute gaia lantzeko. Lau zatitan banatutako ikuskizuna da haiena: lehenbizi talde osoak gaia kantuz aurkezten duen koroa osatzen du; gero neurri handi batean elkarriketetan oinarritutako antzerki pieza eskaintzen dute; gaiarekin loturik musika eta dantzan oinarritutako ospakizuna dator ondoren; eta azkenik poema luze bat, gaiarekiko gogoeta proposatuz. Ikusleen artean herritarrekin batera esertzen den epaimahaiak –irakasleak gehienbat– atalez atal puntuatzen du talde bakoitza, eta puntuen batuketaren arabera erabakitzen da irabazlea.

Nahasketa arrunt interesgarria iruditu zitzaigun, are gehiago aukeratu zuten gaia ikusita. Behingoagatik, Euskal Herrian egunero komu-

Mikelazukoko kideak Cassamanceko haur batzuekin.

nikabideetan dabilen gaia biktimen eta protagonisten ahotik entzun ahal izango genuen, antzerki moduan gainera.

Haur, gazte, heldu eta zahar. Herri osoa elkartu zen emanaldiak ikustera. Guk ez genuen gai bera landu, baina salbuespen gisa onartu zuten. Gure ikuskizuna beraientzat sortu genuen, fetitxearen kultura hartu baikenuen abiapuntu hitzik gabeko gidoia prestatzeko: Mari gaixo dago, hilzorian, mito zaharrek inguratzeko dute, gizakiok ahaztu ditugunez itzal bilakaturik. Marik mito berriak erditzen ditu, baina umorearen hegaletan osatugabeak, hautsiak jaitzen dira; gure egungo gizartearen baloreak islatzen dituzte, hauek ere osatugabeak, hautsiak, zaurituak sentitzen ditugulako. Hori guztia adierazteko bi metroko txotxongilo bat, dantza, pintura, txalaparta, perkusio tresnak, joaleak...

Ikusgarriak dira Cassamanceko dantzak. Perkusioa tresnen bidez edo gorputzaren beraren bidez lantzen dute; gorputzak astintzean energia itzela adierazten dute, gorputz osoa arnas-taupadaren parte balitz bezala. Antzerki eskolarik gabeko sasoia, sentimenduarena. Dantza egite-rakoan zenbaitek jartzen duten aurpegia ikusi besterik ez dago.

Hussanum Ayi taldearen antzerki pieza elkarriketa luze bat izan zen, pateratan doazenean eman behar dituzten pausoak islatzen zituen. Ufulel taldekoek oso bestela egin zuten, Euro-

gure!
arteak
euskaraz

BFA
DFB
Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación
Foral de Bizkaia

Antzerkia Cassamancen

erdiko kaiera

para ateratzen direnetik bizi duten prozesu osoa erakutsi zuten, pateran dauden tartea barne; gorputza eta irudimena espazio hutsean baina espazioaren konposizioa barneratuta, une berean eszena diferenteak eman zitezkeen agertokiko guneetan. Hamar bat taldekide ziren eta oso ondo neurtzen zuten espazioaren erabilera, Europar ikus daitekeenaren antzekoa iruditu zitzaigun hori.

Ufulel taldeko Mololi Yabon zuzendari gazteak beraientzat gaiak zuen garrantzia azaldu zigun: "Gazteongan oso presente dago inmigrazio klandestinoa, egun Europara doazen txalupa asko ateratzen dira Cassamancetik". Ez hori bakarrik, 2002. urtean Cassamance Dakarrekin komunikatzen zuen ferrya hondoratu egin zen, eta komertziorako garraio bide garrantzitsua izanik, Oussouyeko jende asko ito zen, artean Mololiren gertuko senide eta lagunak: "Antzezlan honetako testua idazterakoan hori guztia islatzen saiatu naiz, itsasoa eta gure herriaren saminaren arteko harremana".

Ufulel taldeak planteatu zuen antzerki pieza dramatikoaren oso, heriotza present. Eta hala ere, gure harridurarako... publikoa barrez leheritzen zegoen une oro. Guk zur eta lur jarraitzen genuen dena. "Nolatan hartzen du barrez jendeak horren dramatiko den zer bait?" galdetu genion gerora Pierre Diatta, hango lagun bati. "Drama bat da, baina badakite antzerkia antzerkia dela. Aktoreak herrikoak dira gainera, ezagunak. Zergatik egingo dute negar?"

Cassamancen publikoa ez da Europakoa bezalakoa. Zergatik? Badakielako bisitariok ez dugula txalo berezirik espero, ez prentsa erre-

Txotxongilo handi bat, dantza, pintura, txalaparta, perkusio tresnak eta joaleak erabili zituzten Mikelazulo kultur elkarteko kideek Cassamancen aurkeztu zuten antzezlanean.

portajerik, ez kritikarik, ez dirurik, ez ezer. Komunikazioa biluzik, badago edo ez dago. Kito. Oso gutxitan antolatzen dituzte horrelako ospakizunak, are gutxiago atzerriko talde batekin. Guk emanaldi bat gehiago baino, beraiekin batera nolabaiteko errito batean parte hartzen genuela sentitu genuen. Orain zazpi urte aurreko ikuskizunarekin izan ginenean ere, euskal mitologia zen neurri batean protagonista. Oussouyeko taldeekin egindako lehen bileran, ordezkarietako batek gu ikusi eta ezustean, bi hitz bota zituen euskaraz, "Erreka Mari", orduko pertsonaia baten izena. Zazpi urteren ostean baino, zazpi bizitzen ostean, hitz horiek

entzunda sentitutako zirrara zaila da azaltzen.

Konpetizioan bigarren gelditu ginen, Hussanum Ayi lehenengo. Lotsa galanta sentituko genuen irabaziz gero, hortaz eskerrak!

Djenbereng herrian ere errito sentsazio horrekin eskaini genuen emanaldia. Beraientzat sakratua den zuhaitz erraldoiaren azpian, laurhun urte zahar den zuhaitza, herri osoaren aurrean, eguzkia jartzen ari zen orduan. Antzokirik gabe, argiztapenik gabe, produktu bat saltzen ari gineneko sentsazioz gabe... sormenaren bidezko komunikazioa posible dela sentitu genuen, diolatarren begirada zorrotz, irribarretsuetan islatuta.

Pena bakarra gelditzen zaigu: guk hara joateko aukera landu dugun bezala, beraiek itsasoz bakarrik egin ahal izatea gauza bera. Sormena baino, harresiak dantzatzu. Noiz ikusi ahal izango dugu Ufulel bezalako talde bat libreki antzeztu gurean? Komunikazioa alde batean, ezintasuna bestean. ■

BERMEO

Otsailaren 29tik Martxoaren 4ra arte, Lamera Plazan

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

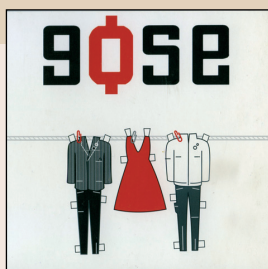
Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Probokazioa tradizioaren gainetik

Arrasateko hirukoteak ez du inor hotz uzten, probokatu egiten dute, eta hori da beraien lorpen handiena: horretarako, trikitia erabiltzen dute, Inesek kantatzeko era berezia dauka, sexuaren gaineko testu ausartak abesten dituzte, eta formazio bitxia da. Mauriziarren espiritu errebeldea aldarrikatuta eta punk jarrera gaurkotasuna, bestelako soinuak lortzen saiatzen dira. Ordenagailua gailu punk eta askeena dela diote eta trikitiaren doinuekin ezkontzen aritzen dira Maixa, Gothan Project, Etzakit edota jazz latindarra sar daitezkeen lapiko sentzual eta mingarriaren barruan. Are gehiago, gai horietatik kanpo Celestino Uriarte iraultzailearen omenezko kantua idazteko —*Amets gorrien taupadak* liburuaren harira— tarte ere hartu dute, baita Hertzaia-nak-en *Hil ezazu aita* egokitzeko ere.

Gose II
Gose

BAGA BIGA

Iraupena: 42'52"
10,95 euro

GOSE

«Trikitiak aspalditik beste buelta bat behar zuen»

Dagoeneko bi disko dituzue eta ez zarete ase. Zeren gose zarete?

Gauza askotaz: abestiak egiteaz, jotzeaz... Eta egunkarietan eskeletan ez daudenez gain beste asko hiltzeko gogoa daukagu.

“Tradizioa ez dena gozamina da” askotan ahotan duzue.

Orain dela asko esan zuen Ruper Ordorikak Gasteizen kontzertu batean, eta arrazoia dauka: arriskatzeari, zerbait aldatzea beti da gozamina. Hori da aurrera egiteko modua, tradizioa apurtzea.

“Zuen borroka guztia, hildako guztiak, azkenean etsaien eskutik jateko”. Nolako esperientzia izan zen abesti hori idaztea?

Hori da pentsatzen dudana izebak Gerrako bizipenak kontatu ostean. Oraingoa demokrazia dela esaten digute eta guk sinistu. Iraganean borrokatu zuten guztiek zeharo lotsatuta egon behar dute gaur egungo gizartea ikusita.

Gose, Hey boy, Mantis atea...
Bueltan da euskal matriarkatua?

Neska batek *Hey boy* moduko kantua abesteak jendea zur

eta lur uzten du. Probokazio hori bilatu nahi genuen. Mutil batek hori abestuko balu, ez zen ezer gertatuko. Baina Inesek hori abesten du, trikitia eskegita eta euskaraz... Mauriziak ere antzekoak abesten zituen, oso errebeldea zen.

Gose talde feministatzat har dezakegu?

Ez. Berdintasunaren aldekoa. Feminismoa eta matxismoa, biak gorroto ditugu; helburua da parera egotea. Baina izugarritzko amorrua ematen digu gazteak halako abestiekin harritzeak.

“Ni naiz plazera eta mina”. Halakoa da Gose? Sentsuala, goxoa, xuxurlaria eta gordina, apurtzailea eta mingarria?

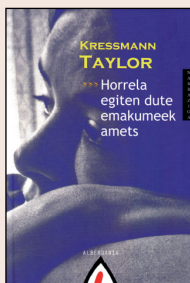
Gozamina eta mina oso antzekoak dira, ezta? Jokoa-ren parte dira. Gose gose da. Ez duzue Des-Kontrolak adina saltzen, ezta?

Ez! Guk saltzea baino, bat baino gehiago harrituta uztea lortu dugu, trikitiarekin halako gauzak egiten. Izan ere, trikitiaren booma gertatu zenean pop-arekin egin zuten, baina aspalditik trikitiak beste buelta bat behar zuen.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Horrela egiten dute emakumeek amets

Kressmann Taylor

ALBERDANIA

94 orrialde

15,50 euro

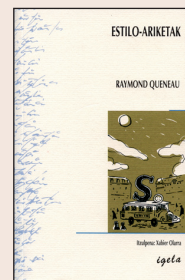
Ametsek porrot egiten dutenean

AEBetan, 1903an jaio zen Katherine Kressmann Taylor izenarekin ezagutzera emango zen idazlea. Publizista izateaz gainera, hainbat kazetatan idatzi zuen. 1938an, *Ez-zaguna belbide honetan* bere lanik sonatuena kaleratu zuen. Liburu honetan berriz, hainbat aldizkaritan agertutako bost narrazio bildu eta euskaratu ditu Joxan Elosegik. Alberdania argitaletxearen eskutik plazaratu da *Horrela egiten dute emakumeek amets*. Bost ipuin horietatik lauk emakumeak dituzte protagonista, eta azkenekoak gizon bat. *Harriet, Anna, Anderea, Elli Pearl* eta *Rupe Gittle* dira ipuinen izenak.

Guztietan azpimarratzen da adin ezberdinetako pertsonen dituzten ametsen era bateko edo besteko porrota, eta gizakien arteko harremanen ankerkeria. ■

Gertaera hutsal baten 99 bariazio

Igela argitaletxeak 2006an plazaratu zuen Raymond Quenauren *Estilo-ariketak* liburua euskaraz eta frantsesez. Xabier Olarrak egindako euskarazko itzulpena berrargitaratu dute orain, frantsesezko testurik gabe. Autobus bateko gertaera hutsal bat 99 era ezberdinetan kontatzeko idazle frantziarrak eginiko ahalegina jasotzen du liburua: bidaiaari barregarri samar batek aldamenen daukan beste bidaiaari batekin duen istilua eta handik gutxira jasango duen gaitzespena da liburuaren muina; hiru literatur genero nagusietan kontatua dago, era epikoan, lirikoan eta dramatikoan. Bestalde, Igelak kaleratutako berrargitalpenarekin batera Mireia Gabilondok, Carlos Zabalak, Eneko Olasagastik, Ramon Agirrek eta Olatz Beobidek eginiko testuen irakurketa jasotzen duen CDa dator. ■

Estilo-ariketak
Raymond Queneau

IGELA

158 orrialde

15 euro

CDa 5 euro

Hizkuntza-zuzenbidea.
Testu bilduma euskaraz

Batzuen artean

EUSKALTZAINDIA

156 orrialde

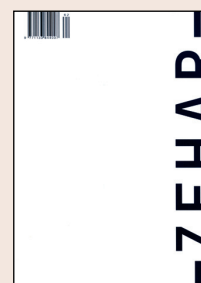
12 euro

Hizkuntza-zuzenbideko euskarazko testuen bilduma

Euskaltzaindiak denbora darama lanean eta gogoeta egiten euskarak Euskal Herritik kanpo duen lekua aztertu nahian. Mundu zabaletik euskararen mesederako zer baliabide berri datozen arakatzeko balio du lan horrek. Ildo horri jarraituz plazaratu du hizkuntza-zuzenbideko testu bilduma hau. Euskarari eragiten dion corpus juridikoa biltzea izan da liburu honen xedea, han-hemenka eta hainbat hizkuntzatan sakabanatuta dauden erreferentzia juridiko guztiak euskaldunen eskura jartzeko. 1945ean onartutako Nazio Batuen Gutunetik hasita, nazioarteko erakundeek, Europar Batasunak, Espainiako Erresumak eta Frantziako Errepublikak onartu eta euskarari eragin diezaioketen legeen bilduma da liburuak. ■

Espazioak aldatzeko erak

Artelekuk euskaraz eta gaztelaniaz plazaratzen duen *Zehar* aldizkariak honako gaiak dakartza 62. zenbakian: Maider Zilbetik Saskia Sassen soziologoari globalizazioaren inguruan egin dion elkarrizketa; Londresko Institute of Contemporary Arts-ek antolatutako *Memorial to Irak War* egitasmorako Tony Chakar-ek idatzitako *Gerra Monumentu ezinezkoa: Hilotz bat tirokatzea hilketak jotzen al da?* (sic); espazioaren irudikapenaren inguruan Carme Nogueirak osatutako *Zenbait leku-mapa*; Apolonija Sustersic-ek idatzitako *Hondamendia berrantolatzen*; Bilboko Arte Ederretako Museoa *Kiss Kiss Bang, 45 años de arte y feminismo* lemapean antolatutako erakusketaz Mª Jose Belbel Bullejosek eskaintzen duen *Spivak v-z idazten da lana* eta *Chúpame el código 2.0. Cyberfeminismo en tiempos de guerra* artikulua. ■

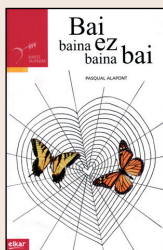

Zehar

Batzuen artean

ARTELEKU,
GIPUZKOAKO FORU
ALDUNDIA

144 orrialde

Bai baina ez baina bai

Pasqual Alapont

ELKAR

266 orrialde

15,95 euro

Gazteei zuzendutako nobela umoretsua

Berrehundik gora orrialde ditu Pasqual Alapont idazleak katalanez idatzi zuen nobela honek. Elkar argitaletxeak Antton Olanoren itzulpenari esker euskaraz kaleratu du *Bai baina ez baina bai*. Irakurle gazteenei ez zaie damutuko berau irakurtzea, hain da umoretsua. Hamalau koma sei urteko mutila da kontalaria. Bere ikasgelakoekin ikasturte-amaierako bidaia egitera doa Mallorcara. Non dago arazo? Bere bihotzeko azukre koxkorra nola erakarri, eta behin hura lortuta nola jokatu: lehen neska-laguna du, berak ordaindu behar ote dizkio fakturak? Maizago garbitu behar ote

ditu hortzak? Edo, ur sakonetan sartuta, zer ikusteko du zakilaren luzerak homosexuala izatearekin? ■

Ernio-Pagoeta-Izarraitz inguruak oinez egiteko laguntza

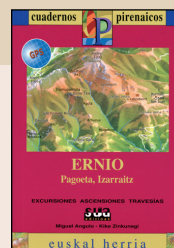
Ernio, Mendikute, Gazume, Pagoeta, Erlo... tontorrek oso ezagunak dira euskal mendizaleen artean. Baina beharbada ez dio inork hainbeste arreta jartzen inguruan dituzten ibar eta muinoei. Han daude ezin ederragoak diren Aiztondo, Errezil, Lastur, Kilimon edo Goltzibar bezalako haranak, esate baterako. Bada, horietara tipi-tapa iristeko 35 era ezberdin eskaini dizkigute Miguel Angulok eta Kike Zinku-negik Sua argitaletxearen bidez kaleratu duten *Ernio, Pagoeta Izarraitz*. *Excursiones, ascensiones, travesías* gida-liburuan. ■

Ernio-Izarraitz

Miguel Angulo

SUA

104 orrialde / 10 euro

JON ARRETXE

«Gozatu egiten dut generoz eta estiloz aldatzean»

Zergatik kokatu zenuen Parisen *Morto vivace*?

Nik baneukan buruan nobela poliziako klasiko bat idaztea. Dudatan nengoen non kokatu, Lisboan edo Parisen. Baina aspaldi honetan, arrazoi ezberdinengatik, patuak Parisera eraman nau. Hara hor han kokatzearen arrazoia. Frantziako festa nazionalaren egunean Biarritzeko opera-koru bat doa hara. Hori da nobelaren hasiera. Sena ibaian dabilta korukoak *bateau-mouche* batean kantari, haietako kide baten gorpu txikitua agertzen denean ur gainean. Hor abiatzeko da misterioa.

Kasua argitzea bi detektibe aukeratuko dituzte.

Martinez eta Perrot dira. Nahiz eta biak frantziarrak izan, bata magrebtarra da, eta bestea beltza, jatorriz afrikarra. Frantzian –Parisen batez ere– oso normala da hori: Afrikar jatorriko jendea pilatzen da *banlieue* esaten zaien auzo pobreetan, eta horietara eramango gaitu nobelak baita, batez ere Pigalle aldeira –Moulin Rouge, etorkinak eta prostituzioa gehien mugitzen den ingurura–, han bizi eta lan egiten baitute detektibe horiek.

Kritika sozialak ere badu lekurik lanean, ez da hala?

Ohiko osagarria izaten da nobela beltzetan, eta hemen ere badago pixkatxo bat.

Asko kostatu al zaizu nobela hau idaztea?

Gozatu egiten dut generoz eta estiloz aldatzean. Dokumentazio lana egin behar izan dut, jakina, eta laguntza ere eduki dut: Parisen bizi den Iparraldeko andre euskaldun batek agertu zidan zelan funtzionatzen duen administrazioak han, norbait hilez gero nora eramaten duten eta horrelakoak; eta hemengo mediku batzuek, autopsien gaineko kontuak.

JUAN CARLOS RUIZ / A.P.

Benetako nobela beltza, Jon Arretxeren eskutik

Bidaietako kronikak, berak eginiko bidaia horietan oinarritutako fikzioak, liburu umoretsuak –hau da, *Ostegunak* eta segidan idatzi zituen *Ostiralak* eta *Larunbatak*, zein Artabe eta Etxabe gisako detektibe barregarri samar batzuen munduan murgildu gintuzten *Manila konexioa* eta *Kleopatra* nobelak– eta beldurrezko lanak sortu dituelako zen orain arte ezaguna Jon Arretxe euskal liburu munduan. Baina beste alor bat lantzeari ekin dio idazleak *Morto vivace* nobela beltzean. Zehaztasun handiz deskribatutako Parisen kokatu du narrazioa. Biarritzeko opera-koru bateko partaide baten gorpu txikitua aurkituko dute Sena ibaian, eta hil-keta horren gorabeherak argitzen diren bitartean, Frantziako hiriburuak eskaintzen dituen kontrasteetan jarri du Jon Arretxek bereziki arreta:

Morto vivace

Jon Arretxe

ELKAR

112 orrialde

11,75 euro

alde batetik, Frantziako festa nazionala ospatzen alai asko dabilen jendea agertzen da, eta Biarritzeko opera-korua entzutera Sena ibaiko ontzi batera bildu direnen dotoretasuna; eta beste aldetik, Parisko auzo baztertuenetan bizi den giroa: gehiegi integratu gabeko jendea, gaizkileak, prostitutak, eta mundu horretan murgiltzea oso gustuko duten polizia gizonak. ■

egileari galdezka

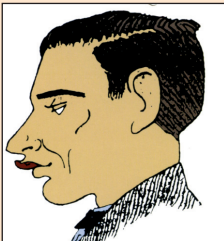
Ezpalak

JON TORNER

Gonzalo Sanchez Donostiako Dieciseis arte galeriako arduraduna izan zena-ren omenezko *Ikuspegiaren arrastoa* erakusket-a zabaldu dute Koldo Mitxelenako Ganbaran. Dieciseis Galerian izandako artisten lanak, hogeita sei margolan eta lau eskultura, jarri dituzte ikusgai erakusketa horretan.

Santi Leone (Iruñea, 1972) historian doktoreak *Euskal Herri imajinario baten alde* (Elkar) saiakera kaleratu du. Euskal Herria nazio asmatua dela dio bertan, euskal jendea bere burua interpretatzeko eta bere buruari nortasuna emateko ahaleaginean aritu delako etengabe. Lan horretan nazioaren inguruko teoriak aztertu ditu Leonek eta bereziki hiru joera kritikatu ditu: Espainiako Historia Akademiarena, nabarrismo ofizialarena eta Nabarralderen ingurukoena.

Xabier de Landaburu politikari arabarrari (1907-1963) eskainitako *Bizitza osoa* *Euskal Herriaren kau-sarentzat* erakusketa paratu dute Gasteiz-ko Amarica aretoan. Sabino Arana Fundazioaren Euskal Abertzaletasunaren Museoa antolatzen du eta martxoaren 9a arte izango da ikusgai.

Carlos Marcote eta Iñaki Cerrajería margolarien eta Patxi Cobo argazkilariren lanak erakutsiko ditu Bosteko arte garaikidearen XI. edizioak. Aurten lehenengo aldiz argazkiak ere bildu dituzte erakusketa ibiltarian. Arrigorriagan, Ondarroan, Leioan, Zornotzan, Getxon eta Basaurin izango da ikusgai.

Euskaltzaindiak Bergarako Olaso Dorrea Sorrerakundearen ondare bibliografikoa katalogatu eta Azkue Bibliotekan gordeko du. George Lacomberen bildumakoak dira lan guz-tiak. Tartean daude, besteak beste, Leizarragaren *Testamentu Berriaren* bi ale, Joanes Haranbururen *Debocono escuarra, miraila eta oracionotegua*, Axularren *Guero*, Xahoren *Voyage en Navarre* eta Pierre d l'Ancreren *Tableau de l'inconstance des mauvais anges et démons*.

Kaotiko, Lendakaris Muertos eta SA: Gasteizen bada mugimendurik

Kaotiko punk-rock talde arabarrak *Adrenalina* (Oihuka) bere laugarren diskoa kaleratu du. Martxoaren 1ean eskainiko du aurkezpen bira-ko lehen kontzertua, Gasteizko Azkena aretoan. Hilaren 29an Lendakaris Muertos taldeak

hango gaztetxean aurkeztuko du CD+DVD berria: *Vine, vi y me vendí*. Eta apirilaren 21ean, Soziedad Alkoholika banda gasteiztar-rrak (argazkian) *Mala sangre* (Roadrunner) diskoa kaleratuko du. Taldearen webgunean (www.soziedadalkoholika.com) irakur daitekeenez, kontzertuak zein egunetan eskainiko dituzten oraindik ez dute iragarriko, jasaten ari den zentsura dela eta.

Rolei buruzko hausnarketa artistikoa

PRIPUBLIKARRAK kolektiboak eta Nontzeberri webguneak ezartzen zaizkigun rolen inguruko hausnarketa bultzatzea xede duen Rolling Rollak ekimena jarri dute abian. Hiru ataletan banatu dute: *Argazklik* on-line argazki lehiaketa, genero kontuak eta feminismoaren agente sozialak bilduko dituen *Camara Crossing* argazki-katea eta *Generoak eta gorputz ekoizpenak* mintegia. Hiru atalei buruzko informazioa *Argazklik* webgunean kontsulta dezakezue: www.nontzeberri.com/argazklik/2008/.

Aristides Vargas Kukubiltxoren *Haritzaren azalera zehatza* obraren zuzendariak *Berrian*: «Beti pentsatu izan dut antzerki taldeek aldaketak, aldaketak ahalbidetzen dituzten uneak eta eraldaketak baldin badituzte, egin deza- ketela aurrera. Antzerkigintza garaikideko talde askok duten arazo nagusia geldita- suna da. Lan egiteko modu antolatuegia izaten da geldita- sun horretan daude, besteak beste, arteak berezko dituen istripua, zoria edota aurrei- kus ezin daitekeelako senti- menduak. Era horretan, artearen funtzionario bihur- tzen dira. Hori horrela izan- nik, ibilbidea eta nortasuna berriz planteatzea oso osa- sungarria iruditzen zaib».

Imanol Marrodan artistak *Diario de Noticias de Alavan* esanak: «Hemen kutxan, estalkian pentsatzen dugu lehendabizi, eta gero edu- kian, kutxa hori betetzeko moduetan. Gainera, gauzak zentralizatzeko joera dago, kultur jarduera metatzekoa. Artium, Montehermoso eta etorkizuneko Krea bezalako zentroek motore lana egin dezakete, baina beste esparru batzuetan parte hartze han- diagoa izan behar da. Inola- ko zentzurik ez duen botere kontzentrazioa da. Ni, per- tsonalki, Montehermoson sexualki baztertua sentitzen naiz, arteari buruzko eremu hain mugatua baitu... Artea, dagoen gauzarik zabalena, sekta bilakatzen dugu. Ez du zentzu askorik».

Hamabi arrakala mundua amesteko

Txuma Murugarren, *Marjinalia* (Gaztelupeko Hotsak)

"Murukoa da mutil hori" entzuten nuen txikitari. Hots, Murugarren herrikoa. Nafarroan, gaztelaniaz. Txuma Murugarren musikariaren izena lehen aldikoz entzun nuen ele horiekin oroitu nintzen. Nafarra izango ote da? Erreteriarra zela jakin nuen gero, nahiz ordurako Bizkaian egokitua zela sumatu. Gure geografiaren gorabeherak eta kontutxoak.

Sasoi ilunak taldearen garaia ez nituen ezagutu, nireak ere sasoi ilunak izaki nonbait. Murugarrenen ahots urratuak gure geografian gainti autoz nindoala kausitu ninduen lehen aldikoz. Soraluzeko Gaztelupeko Xarra eta Ubane giltzarien hotsak ezagutzen nituen ordurako, ez ordea Gaztelupeko ahots arrakalatua.

Txuma Murugarren, aita gogoan, *Marjinalia* galtzarbean heldu zitzaigun iazko hondarrean. Aita opera zalea zela entzun nion irratitik, gure geografian gainti nindoala beste behin ere.

Bilbo Hiria irratiazen hamargarren urtearen karietara mahai berean eseri ginen Murugarren eta biok. Ez ginen elkarren ondoan suertatu, ez berbarik elkarlaldatu. Orain berriz, *Biok sobera* kantuak arrakalatzen dit bihotza: "Zenbat jende bizi zarete nire inguruan eta ez zaituztet sumatzen (...) Arrotzak gara", burrunbatzen dit bere ahots sarkorrak.

Astetik atera, aste-ko politikariaren peskiz-
zan noala, Baiona, Iru-
ñea, Gasteiz, Donostia
edota Bilbora noala,
entzun ohi dut Muru-
garrenen *Marjinalia*.
Burdinazko hodeien

ostean hegazkinek arrakalatzen duten zerua irudikatzen dut autoan: "Hilurren den zeruak ezin die izarrei eutsi eta izerdi tantak erortzen zaizkio" dantzut *murugarrenez*. Eta politikariaren azken esanak entzun eta bildu ondoren, bere ahots arrakalatuak "besoetan lur bat odolusten ari zaigula" esaten ote didan susmoak aztoratzen nau.

Goizean goiz, *Ridi pagliaccio* kantuarekin abiatu ohi naiz *Mururekin*, farandularen mundura. Gure orografia malkartsuko hamabi arrakalak dira *Marjinalia*ko kantuak. Itsasoaren kulunka eta zeruaren zilarra barneratzen ditut Txuma Murugarrenen aire ozenen bitartez.

Gure lurraldeetako muinoen gainti *Gaua helduko da* entzunez heldu ohi zait egunaren amaia. Bihar mundu aratz paregabea zoragarria sortuko dela amestuz. *Marjinalian*. Murugarrenen.

MIKEL ASURMENDI

Abt^x08
www.bertsozale.com

Arabako bertsozale
txapelketa 2008

2. Kanporaketa

Otsailak 29

LANTZIEGOko

Luis R-ko Upategian - 20:00etan

3. Kanporaketa

Martxoak 1

AGURAINgo

Sarayola jatetxean - 20:00etan

Babesle nagusiak:

Diputación
Foral de Alava
Departamento de Urbanismo
y Medio Ambiente

Arabako
Foru Aldundia
Arkitektura eta
Ingurugiro Saria

Ayuntamiento
de Vitoria-Gasteiz
Vitoria-Gasteizko
Udala

Obra Social
Caja Vital Vital Kutxa

Antolatzailea: Arabako
Bertsozale
Elkartea

Laguntzailea:

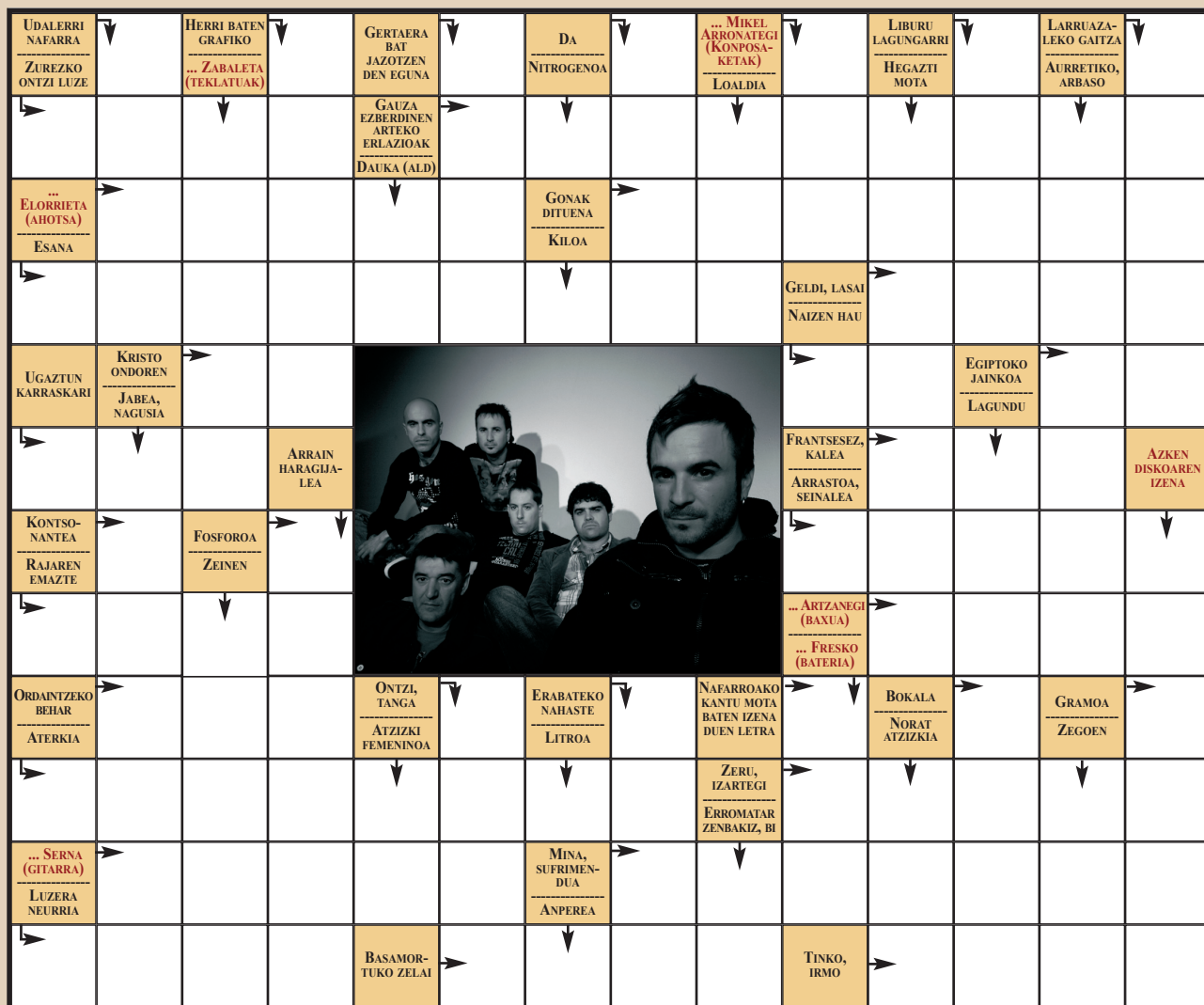
ARGIA

Denbora-pasak

ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

* GAIA: KEN ZAZPI MUSIKA TALDEA

Kike Amonarrizen umorea

Liftinga

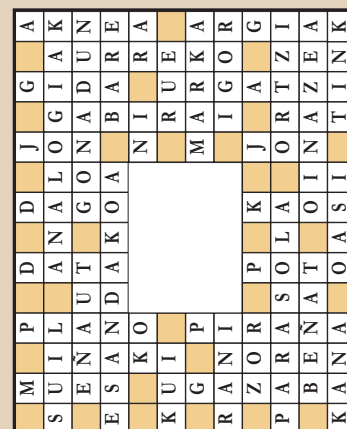
Frantses emakume honek zimur guztiak lisatu ditu: aurpegikoak, sudurrekoak, bularretakoak... Azken ebakuntza amaitu eta gero, ziru jauiak honela galdetu dio:

– Besterik nahi al duzu?

Eta emakumeak:

- Bai, begi handixagoak eta adierazkorragoak nahi nituzke.
- Hori egina dago –eta erizainari begira–: ekarri kontua, mesedez!

Soluzioa

EZKERRA OIHUKATU!

eusko
alkartasuna

herriarenahotsa

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
MADDI SOROA

Lesaka (Nafarroa)

Sanferminak baino gehiago

Sanferminak. Horixe da euskal herritar askori Lesaka aditu eta burura etorriko zaion lehen hitza. Txarangak karrikak alaitzen dituen bitartean, festa lehertu eta sekulako giroa sortzen da herrian.

Lesaka, ordea, hori baino gehiago da. Sanferminetaz harago, alde zaharraren xarmak eta inguruko hamabi auzoen nortasunak Lesaka urte osoan zehar bizirik dagoela erakusten dute.

Ez da zaila Lesakako herrigunea eza-
gutzea, txikitxoia izanik, elkarretik
gertu baitaude gunek interesgarriak.
Kaleetan galtzea da horretarako
modurik egokiena, beti ere Udaletxea
dagoen Plaza Zaharra hartuz errefe-
rentzia. Erraz aurkitzen da plaza: hiru-

ki formakoa da eta teilatu berdedun
kioskua du erdian. Herria haren ingu-
ruan antolatuta dagoela esan daiteke.

Plazan dago udaletxea edo herri-
ko etxea. Ihesi goazela, Zabaleta
dorreakin egingo dugu topo Arre-
txea kalean barrena abiatzen bagara.

XV. mendean eraiki zuten betebeharrak
militarretarako; aspaldi ahaztutako
funtzioa. Barnetik hutsik dago, kan-
potik begiratuta tente ageri da, hon-
dasun arkitektonikoaren erakusgarri
bihurtuta. Dorretik gertu, Etxezaha-
rrea aurkituko dugu. 1541az geroztik
zutik dirauen etxebizitza, egun jen-
dearen joan-etorri handia duen
taberna bilakatu da. Minyurienea eta
Bordienea dira herrigunean bisitatu
ditzakegun beste bi eraikin zahar.

XIV. mendekoa da lehena,
XVIII.ekoa bestea. Eta ezin
aipatu gabe utzi Tours-
eko San Mar-

Aita Donostiaren omenezko harrizko eskultura eta kapera txikia, Agiña mendian.

تينen parrokia-eliza, aldapa baten gainean, herriari diosala eginez ari balitz bezala hartu baitu tokia herri-gunearen ekialdean. Bere kokapen eta altuerari esker, Lesakaren ikuspegi orokorraz gozatzeko aukera eskaintzen du. XVIII. mendeko erre-
taula eta Luis Salvador eta Carmona-
ren eskulturak ikus ditzakegu bertan.

Koloreen xarma

Artea hain gogoko ez duenak ere goza dezake Lesakako kaleetan. Karrika estu eta motzek, kolore bizi-dun leihoek, Onin ibaiaren gaineko zubiek... postal ederrak osatzen dituzte. Lesakak badu horrelako xarma berezia, kostaldeko herrietan askotan aurkitzen duguna. Kalean gora eta behera erosketa poltsekin topatuko ditugu batzuk, erropa zintzilikatzen beste batzuk, etxe bateko paretan esku pilotan jokatzen gazte-txoenak. Euskarazko jarioa da ohiko-
ena Lesakan, hamar biztanletik zortzi baitira euskaldunak. Bertako euskal-
kiak sendo eusten dio, gainera.

Heldu nahiz gazte, taberna batean sartu eta irribarrez hartuko zaituzte. Lesakarrak alaiak eta zabalak dira. Herri guztiek dute beren xarma, bakoitzak berea, berezia eta bakarra. Lesakaren berezitasuna herritarren izaeran, etxeen arkitektura berezian eta kolore festan dagoela esan gene-

Zubigaineko dantza.

DANTZAN.COM

zake. Ezin ahaztu, ordea, Lesakatik abiatuta inguruan aurkituko ditugun auzoek duten paisaia berde, aldapatsu eta zoragarria.

Auzoetan barna

Alkaiaga, Auzoberri, Biurrana, Endara, Endarlatsa, Frain, Izo-tzaldea, Katazpegi, Nabaz, Otsango, Zala eta Zalain. Horra herrigunetik at sakabanatutako lesakar auzoak. Mendi, zelai eta baserriz jositako paraje ederra osatzen dute. Bianditz gailurra da lur horietako gunerik garaie-na: 840 metro.

Lur horietan daude Enda-ra-San Anton eta Domiko urtegiak, ikusmira zoragarria dutela. Aipatzekoa, halaber, Aita Donostiaren omenez egindako eskultura, Agiña mendian, Zalatik gertu. Hamaika ibilaldi egiteko auke-ra eskaintzen du inguru osoak, distantzia motz nahiz luzeko-
ak, desnibel altu nahiz baxu-
koak, oinez, bizikletaz, nahiz autoz egitekoak.

Jaiak

Uztailaren 6tik 10era Sanfer-minak ospatzen dira, jakina denez, baina herriko patroia San Martin da. Jaietako ekital-dirik ospetsuena, zalantza gabe, Zubigaineko dantza da, ibai ertzeko petrilen gainean egiten dena.

Udazkenean Bortzirietako Azienda Feria egiten da. 1499tik irauten duen ospakizun horrek data aldakorra du: aza-roko bigarren hamabostaldiko asteazken eta ostegun batez iza-
ten da. Eta abenduaren 24an, Olentzero. Lesakan omen dago ospakizun horren jatorria. ■

Ihesi: Euskal Herria ezagutuz

erdiko kaleria

gaztelupeko
HOTSAK

Errabal 23
20590 SORALUZE
Tel: +34 943 753016
Fax: +34 943 750139
gaztelupeko@hotsak.com
www.hotsak.com

WWW.
HOTSAK.
COM

KARELEAN

56. Gelatik

MORAU TA AGOTAK

Kalamidadiak

THUNDER EXPRESS

Republic Disgrace

JOSERRA SENPERENA

Dardaren interpretazioa

GAINSBURG
GAINBEGIRATUZ

2008ko martxoaren 2a

ARGIA

37

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

BIOTEKNOLOGIA

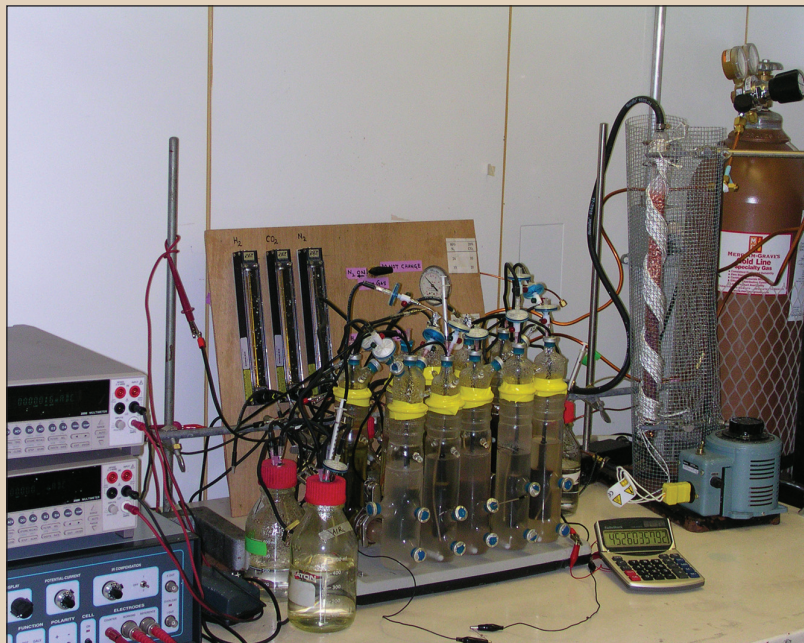
Bakterio bidezko elektrizitatea

ARIZONAKO (AEB) UNIBERTSITATEKO

Andrew Marcus, Cesar Torres eta Bruce Rittmann ikerlarien arabera, erabat bideragarria izan daiteke bakterioen bidez elektrizitatea sortzea. Horretarako MFC delakoa erabil daiteke. Hau da, mikrobio-erregai bidezko pila.

Pila horiek funtzionatzeko edozein hondakin erabil daiteke, ur zikinak edo txerri-kakak adibidez. Kontuan hartu behar da erregai bidezko pila arruntan oinarria hidrogenoa dela.

Hondakinak dauden lekuan, nahitaez daude bakterioak. Horiek pilaren anodoa (polo positiboa) behar dute bizitzeko, hura erabiltzen baitute beren metabolis-

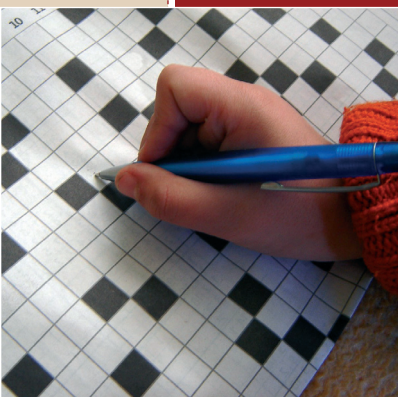

Argazkian, mikrobio-erregai bidezko pila.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Adimena sasoian izateko trikimailuak

GUZTIOK AHAZTEN DITUGU gauzak, estresatuak bagaude batik bat, edota arreta jartzen ez badugu. Baina 50 urtetik aurrera oroimenak behera egiten du, baita osasun egoera onena dutenengan ere. Hori normala da, baina badira, hala ere, adimena sasoian egoteko egin daitezkeen jarduerak.

Neurologoek diotenez, gogoratzea eta ikastea txanpon beraren bi aldeak dira. Aurrenekoa behar bezala egiten ez bada, garuna hondatuz doa pixkanaka. Baina, muskuluak bezalaxe, ezagutza-gaitasunak ere entrenatu eta bizkortu daitezke.

Hona, bada, neuronak sasoi betean edukitzeko proposatzen dizkizuedan jarduera erraz batzuk:

✓ **Hitz egin besteekin.** AEBetako Michigan Unibertsitateko ikerketa batek frogatu duenez, egunean gutxienez hamar minutuko solasaldia edukitzen dutenek beren garuna bizkortu, errendimendu intelektuala hobetu eta

oroimena galtzeko arrisku gutxiago dute. Mesede horiek berdin-berdin lortuko dituzu edozein dela ere zure adina.

✓ **Jolastu.** Gurutzegramak egin, itxuraz berdinak diren bi irudiren arteko aldeak aurkitu edo irudi bat buruz ikasten saiatu, ondoren ea zenbat gogoratzen duzun ikusteko. Jolas horiek garuna sasoi edukitzen lagunduko dizute.

✓ **Egin kirolen bat.** Aspalditxotik uste zen ariketa fisiokoak garuneko barne-loturak hobetzen laguntzen zuela, eta horixe frogatu du beste ikerketa batek: ez da beharrezkoa eliteko kirolari bihurtzea, egunean pare bat kilometro egitea aski baita. Aipatutako ikerketan, emaitzarik hoberenak 55 urtetik gorakoengan lortu ziren.

✓ **Baztertu estresa.** Bizkorregi bizi bazara, zure gorputzak kortisol gehiago sortzen du, eta hormona hori arreta galerarekin, mintzamen arazoekin, begiaren eta eskuaren arteko koordinazio eskasarekin, ikasteko gaitasuna gutxitzearekin eta ikusmeneko nahiz hitzeko oroimen txarragoarekin lotu izan da.

✓ **Egin kasu arazo kardiobaskularrei.** Hipertentsioa edo bihotzeko erritmoaren arazoak dituztenek, edo bularreko angina bat izan dutenek, arazo horiek ez dituztenek baino bi aldiz azkarrago gal dezakete oroimena, *Neurology* aldizkarian argitaratu berri dutenez.

Gurutzegramak, ariketa bikaina gure garunerako.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Erantzita, jakina

HEMENGU ZUHAITZ GEHIENAK hostaila bota eta neguko loaldian sartzen direla, zioen lagun batek, urteko arropa erantzten ari ziren pagadi eta hariztiei begira harrituta zegoen beste lagun bati. Brasildik etorri berria da beste hau eta bera bizi deneko hartan zuhaitzak ez omen dira erantzten. Han ere hemengo moduan ogia ez da eguzkitan erretzen eta bestetxeko ogia gozoago: sekula santan eza-gutu gabeko zuhaitzen metamorfosi berria ikaragarri gustatu zitzaion. Giroak behartutako atsedendia, indarberritzea, lanartea, etentxoa... denetatik esan nien lagunei; ez dut, ordea, oraindik landareen negua zer den azaltzeko adinako talenturik. Loaldia baina ez, landareak ez daude lo, ezta gorrienetan ere.

Aldamenean genuen idi parearen gainean hurritz zurieta-koa, nahiz urritz makiletarako nahiz akuilutarakoetakoa, erantzita, lore laruz lepo, apain-apain

Hurritza.

jantzia. Aurrekoan, bakoitzak berrogeina milioi polen ale ekoizten dituztela esaten nizun gerba zintzilikarioz gainezka, dariola, katuileko hego haize aluita sufreztatuta eta su-txakurtzeraino. Polen ale hegalaria, hegoaren beroak puztu eta harrotuta urrutira, arrunt urrutira, iritsi daiteke; azpian gaituenona ez den beste esku batek, nahiz lepatzeko aizkora nahiz urritz makila, ederto dantzatuko dituenaren gaiak emango dituen beste hurritz batenganaino. Haizeari muturra erakusten diote honoko hurritz honen lore emeek, adarretan, hanka hemenka, okasiorako propio ireki dituen begi loditxo pinportatuen punttaren punttan. Lorea bera pinportaren gozoan datza, soilik lore-orratz gorri-gorriak haizea hartzera aterata. Haizea haizeago eta lorea harroago, kitzikatuago, gorria goriago, bilintzi-balantzaren zilipurdian uztarriaren gaineko hurritzaren polen pasea loditu eta aleren bat gorriaren biskan itsatsi zain, hego-dantzan jokatzeko egokieran. Erantzita egiteko lan hobe! Ez behintzat loaldian! Gero gerokoak, hostoz edeki jantzita babestu, hazi eta heziko dituen fruituak eta haziak eta bi hurritzen kastako ondorengo hibridoak.

Zera izango da gero negua loaldia! Urtea joan, urtea etorri lan kontuzkoenari hel eta buru betetzeko sasoia bai!

moa gauzatzeko. Hala, haren inguruan kokatzen dira, biofilm izeneko bakterio komunitatea osatuz. Garatutako ereduaren arabera, biofilmak elektrizitatea garraia dezake.

Azterketa hastapenetan dago, baina laborategietan egindako probek oso emaitza onak eman dituztenez, epe laburrean beste energia iturri baten aurrean egon gaitezkeela ziurta dezakegu: hondakinetan oinarritutako energia iturria, hain zuzen ere. ■

EKOLOGIA

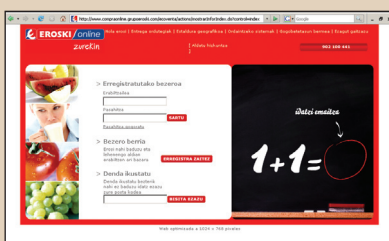
Internetez erosi eta CO₂ gutxitu

AEBETAKO OAK RIDGE-KO Laborategi Nazionalako kalkuluen arabera, joan diren Gabonetan Internetez erosketak egiten dituzten estatubatuarrei esker tona erdi CO₂ gutxiago isuri da atmosferara. Nola liteke hori?

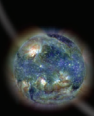
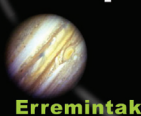
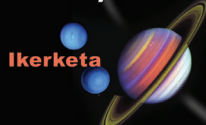
Batetik, etxetik erosketak eginez supermerkatu joatea saihesten da, autoek CO₂ isurtzea eragotziz. Bestetik, erositako produktuak etxera bidaltzen dira zuzenean, eta hala, kontsumitutako energia kopurua askoz txikiagoa da aurrez supermerkatu bidaliko balituzte baino. Jesse Miller ikerlariak dioenez, Gabonetan egindako aurrezpena estatubatuarren %63ak egun batez etxetik ez ateratzek ekarriko lukeenaren parekoa da.

Baten batek galde dezake ea ordenagailua erabiltzeko ez al duen CO₂ isurketan eragiten. Egia da ordenagailuek kontsumitzen duten elektrizitatea, askotan, erregai fosilen errekuntatik datorrela, baina egia da, halaber, ordenagailuek egunaren zati handiena piztuta ematen dutela gero eta gehiago. Erosi ala ez, berdin kontsumitzen dute. Beraz... ■

Internetez erosiz gasolina gutxiago erabiltzen da, eta ondorioz CO₂ gutxiago isurtzen da atmosferara.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

Denboraren makina

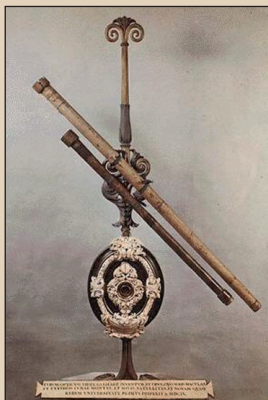
NAGORE IRAZUSTABARRENA

400 urte gora begira

HOLANDA, 1608. Hans Lippershey lente fabrikatzaile alemaniarrek teleskopioa asmatu zuen. Legendak dio bi haur –Lippersheyren seme-alabak, agian– lenteekin jolasean zebiltzala haren tailerrean, eta nahi gabe lortutako konbinazio bati esker, urruneko objektuak handiago ikustea lortu zutela. Fenomenoaren garrantziaz ohartuta, asmakizuna Holandako agintariei eskaini zien Lippersheyk, sekretupean. Baina mirari hura erakusteko hainbat demostrazio prestatu zituzten holandarrek. Erakustaldi horietako batean izan zen Jacques Badovere frantziarra, eta bere maisu izandakoari gutun bat idaztea erabaki zuen, asmakizunaren berri emanez.

Maisu hura Galileo Galilei zen, eta 1609ko maiatzean jaso zuen eskutitza. Bertan Badoverek zioen, begi hutsez ikus ezin zitezkeen izarrak beha zitezkeela teleskopioari esker, eta tramankuluaren deskribapen labur eta sinplea egin zion. Nahikoa izan zen Galileok bere lehen teleskopioa egin zezan, organo zahar baten hodia erabiliz lentei eusteko. Holandakoa baino askoz hobea zen italiarrak egindakoa: objektuak askoz gehiago handitzen zituen eta formak ez zituen hainbeste desitxuratzten. 1610eko urtarrilaren 6ko gauean, hodi zahar hura Ilargira begira jarri zuen, gero Jupiterrera begira, zenbait izarretara zuzenduta ondoren... Astronomia modernoa jaio zen.

Tresnaren eskubideak Veneziako Errepublikari eman zizkion, eta hortxe amaitu ziren Galileoren arazo ekonomikoak: objektu berri haren balizko aplikazio militarrek interes handia piztu zuten Errepublikako agintarien artean, eta esker ona dirutan adierazi zioten.

Goian, Galileok egindako bi teleskopio. Asmakizun horri esker, besteak beste, Kopernikoren teoria heliozentrikoa baieztatu zuen. Alboan, Hubble teleskopioa bere orbitan, Lurretik 600 kilometrora.

Baina Galileoren gogoia ez zegoen lurreko kontuetan, zerukoetan baizik.

Ilargiaren kraterrak eta ehunka izar ikusten lehena izan zen, baina aurkikuntzarik garrantzitsuena Jupiterren ilargiena izan zen; Kopernikoren teoria heliozentrikoa baieztatu zuen.

Guztira 60 teleskopiotik gora egin zituen Galileok, gehienak nahiko kaxkarrak, urte batzuk geroago Johannes Keplerrek esandakoaren arabera, behintzat. Keplerrek berak, Huygens-ek, Cassinik eta beste hainbatek asmakizunari hobe-kuntza nabarmenak erantsi zizkioten berehala.

Gaur egun, hamar metrotik gorako diametroko teleskopioak daude, 100 metrora iristen diren teleskopioak egiteko proiektuak badira, eta espazioan ere badabilta ale batzuk. Hubble teleskopioak, esaterako, 11.500 milioi argi-urtera dagoen izarra ikustea lortu zuen. Eta merkatuan edozeinek eskura ditzakeen teleskopio merke eta sinpleenek 180 aldiz handitzen dute irudia; Galileoren lehen teleskopioak sei aldiz handitzen zuen, eta Lippersheyrenak hiru aldiz baino ez. ■

ARRASTOAK

BEEFEATER dute izena Londresko Dorreko zaindarien. Henrike VII.ak duela 522 urte sortu zuen polizia berezi hori eta, dirudienez, izena –haragijale esan nahi du– soldataren zati bat txahal-haragitan ordaintzen omen zietelako sortu zen. Beefeater du izena ginebra marka ezagun batek ere, eta hain zuzen, gorriz jantzitako guardia da markaren irudia. Bada, bost mende baino gehiago pasa eta

gero, iaz lehen aldiz emakume bat hasi zen beefeater lanean. Horregatik, ginebra markak botila berezia merkaturatuko du martxoaren 8an, Emakume Langileen Egunaren kari-
ra. Botilaren etiketan, lehenengoz, emakume bat agertuko da. Baina egun hura ginebra honekin ospatu nahi duenarentzat ez da erraza izango horrelako botila bat lortzea, 200 besterik ez baitituzte egin.

Nekane Altzelai

Legazpi, Telleriarte auzokoa; 1967 (Gipuzkoa). Ekonomia eta Enpresa Zientzietan lizentziatua. EAko Batzorde Nazionalaren kidea da: gizarte eragile eta sindikatuekiko harremanen arduraduna. Eusko legebiltzarkidea da. Alderdi honen izenean Espainiako Kongresurako hautagai nagusia Gipuzkoan: “Kanpainan gaude eta PPK nahiz PSOEek herri honen egoera txarra baliatzen dute botoak biltzeko. Egoera normalizatuan bizitzeko eskubidea daukagu euskal herritarrok”, esan digu. Mendian ibiltzea du gustuko. Alabaina, ondo bidez, diputatua izanez gero, Madril izanen du ibiltoki.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Junkal Amores

«EAJk politika zentralistak babesten ditu, EAK ez»

Joseba Azkarraga, Esther Larrañaga, Inaxio Oliveri eta Begoña Lasagabaster kideek (EA) Espainiako Kongresuan bete zuten aulkian esertzeko prest dago Nekane Altzelai. Ilusioz hartu du betekizuna: “Izendapenak orain arteko lana ongi egin dudala berretsi dit, alderdiak emandako konfiantzari arduraz ekin nahi diot”. Eusko Legebiltzarrean defendatu ohi duen lema eraman nahi du Espainiako Kongresura: “Parlamentariok Gobernuaren politikaren kontrola bermatu behar dugu”.

18/98 auzia tarteko, alderdi abertzaleak ez zarete gauza izan testu bateratu bat onartzeko Eusko Legebiltzarrean.

Ez da izango saiakerak egin ez zirelako. Alderdi bakoitzak bere erantzukizuna du noski. Historia pixka bat egitea komeni da hala ere. Duela bi aste, EHAKko legebiltzarkideek legez kanporatzearen aurkako proposamen bat aurkeztu zuten. Hirukoak eta Aralarrek testuari oniritzia eman nahi izan genion, baina ez zuten proposamena eztabaidatzea onartu. Ilegalizazioaren aurkako gure jarrera ez zuten aintzat hartu nahi izan.

Astebetera, berriz, 18/98 auzian gertatuaren aurkako proposamena planteatu zuten EHAK-ko ordezkariak. Hirukoak zuzenketa bat egin eta zuzenketa ahalbidetzen duen testu

bateratua osatzea proposatu zuen, aurreko egunetan gertatu zena ekidin aldera. EHAK-k testu originala aurkeztu zuen eta hirukoak eta Aralarrek bakoitzak berea. Aurreko astean ez zuten gure bozka nahi, orduan aldiz bai. Baina guk gure zuzenketak erretiratzeko baldintzarekin: “Gure testuaren alde bozkatu behar duzue” esan ziguten. “Testua hobetu daiteke, hobe denon ikuspegiak bateratzea” esan genien. Bada, ez zuten nahi. Hirukoak Aralarrekin testua adostu zuen, baina Ezker Abertzaleak taldeak ez.

Hauteskunde garaia izanda, kutsu partidista sumatu du batek baino gehiagok.

“Ezker abertzaleak biktimaren rola jokatzan du. Su-etena izan zen bitartean PSOEekin eta EAJekin aritu zen. Guk halere, hiruko horri lanean utzi genion. Gauzak ez dira ondo atera eta biktimak bezala agertu dira orain”.

ren ilegalizazioaren aurka aritu gara, baina gure modura.

LABek Joseba Azkarraga sailburuari gobernadore zibilarren gisa aritzea leporatu zion.

Greba guztietan gorabeherak daude. Greba eskubidea errespetatu behar da, baina greba egiten ez dugunon eskubideak ere errespetatu behar dira eta hainbat kasutan ez da horrela izaten. Hori ere esan behar da. Niri ez zaizkit batere orekatuak iruditzen Azkarragari ezker abertzaleak egin dizkion kritikak. Azkarragak greba ez zela

komunikatua izan esan zuen, baina berak ez zuen greba ilegalizatu. Azkarragak ez zuen inongo neurririk hartu greba egin zutenen aurka edo egin ez zedin. Horren frogak greba egin zela, eta grebalarien aurkako auzirik ez dela zabaldu. Ez dut ulertu LABen kritika hori, neurrigabea izan da.

Gipuzkoako zerrendaburua zara Espainiako Kongresurako. Zein dira EAren ardatzak kanpainen?

Erabakitzeak eskubidearen alde zentratu dugu gure kanpaina. Aldi berean baina, Estatuak hainbat eskuduntza izan baditu, kasurako Gipuzkoan, eta horiek aldarrikatzen saiatuko gara. Bi eremuak ezberdinak dira baina biak landu behar ditugu. Gobernuari bere erantzukizunak bete ditzala eskatzen ari gara. Estatuak inbertsioan, ikerkuntzan eta lan baldintzetan dituen erantzukizunak bete ditzala.

“Zapaterok mimetikoki PPren estrategia bera erabili du, baina era sibilinoz. Hitz leunagoak baina Aznarren estrategia bezain gogorra”

Espainiako Estatuaren marko juridiko-politikoak aldatzea posible ikusten duzu datorren legealdian?

Kongresuko azken agerraldian Zapaterok esan zuen Estatuako autonomien erreformak egiteko garaia bukatu dela, lan hori burututzat eman zuen bere Gobernuak. Baina iniziatiba ez da Estatuarena ez alderdi estatalena. Eusko Jaurlaritzako hirukoak zentzu horretan egin zuen Estatutu Berrirako proposamena. Beraiek nahi dutena esanda, baita ezetza berriz ere emanda, guk gure proposamenak aurkeztzen segituko dugu. EAEko gehiengoaren aurka egiteko dituzten argudioak azaldu beharko dituzte behin eta berriz.

Arazoak berean segituko du.

Bai, ez dute onartzen euskal herritarrok subjektu politikoa izatea. PPren jarrera ezaguna da, argi eta garbi: ez du onartzen Euskal Herria subjektu politiko bezala, ezta aitortu ere. PSOEek aldiz era sibilinoz “elkarrekin bizi gara eta elkarrekin erabakiko dugu” esaten du. Lema hori bada ere, ez dute Euskal Herria onartzen subjektu politiko bezala. Berauek argitu behar dute jarrera hori, erabakitzeak eskubidea norbanakoari dagokion oinarritzeko printzipioa da eta demokrata den orori dagokio onartzea. Onartzen ez duten bitartean justifikatu beharko dute eskubideen murrizketa hori. Baina berriz diot, iniziatiba ez da beraiena Euskal Herriko herritarrena baizik. Nik ez dut Espainiako inorekin zertan erabaki behar, nire etorkizuna neuk erabaki behar dut.

EAJko Emilio Olabarriak “marko juridiko-politikoaren itenbidea Estatuako periferiako botereak indartzea dela” dio.

Ondo. Baina periferiako botereen jarrera zertan datzan azaldu beharko digu lehenik eta behin. Emilio Olabarriak esan beharko digu zergatik EAJk eman dion babesa GAL babestu zuen Gobernuari. Zergatik eman zioten babesa Euskal Herria subjektu bezala onartzen ez zuen Aznarren Gobernuari? Aurrekontuak onartzen dituzte Zapateroren Gobernuarekin. EA ez da akordio horietan inoiz sartu izan. Guk ez dugu zentralismo mota horrekin bat egin, Euskal Herriaren interesak beste modu batez defendatu nahi ditugulako. EAJk politika zentralista horiek babestu ditu, guk ez.

Noski, kutsu partidista agerikoa da. Baina biktimaren jarrera hartu dutenak ari dira alderdikeriatan. Lehenik, EHA-Kri ez zaizkio gure esanak sinesgarriak iruditzen, gero ez dituzte gure zuzenketak onartu izan eta hauteskundeak begira biktimen rola hartu dute. Jarrera zilegia da, baina gertatua beren joeraren ondorioa da. Hirukoaren aldetik ez da alderdikeriarik izan. Lau alderdik eztabaidetan bat egin dute. Haiek ez. Zein ari da alderdikeriatan?

Hauteskunde orokorrak heldu dira eta ANV nahiz EHAK ilegalizatuta daude.

Alderdien Legearen aurka gure jarrera garbia da, ezaguna. Bazterkeriak ez du ezer konpontzen. Herritar orok funtsezko eskubidea dauka bere ideiak ordezkatzeko dituen alderdi bati bozka emateko. Ez EHAK-k ez ANV-k ezin dute aurkeztu eta euren aldeko botoek ez dute ordezkariak izango. Guk edonola ere, herri honetako parte baten ordezkariak bezala aitortzen ditugu.

Nola bizi izan duzu ezker abertzaleak deitutako azken greba orokorra?

Guk ez genuen grebaren aldeko jarrera hartu, egokia ez zelako. Hurrengo larunbatean aldiz, kontzentrazio bat egin genuen ilegalizazioaren aurka. Gu ere kalera atera ginen, ezker abertzalea-

PPrekin akordioetara iristeko prest dagoela esan du EAJk. EA zertarako dago prest?

Espainiako Gobernuari gure babesa emateak prezioa dauka: erabakitze eskubidea eta gizarte eredu sozialagoa bermatzea dira gure baldintzak. PPK eta PSOEek ez dute gure babesa jasoko. Ez gatzat bat Estatuko politikan EAJk hartu ohi duen jarrerarekin.

Hauteskundearen biharamunean Zapaterok egingen duenaren zain gaude. Zuk zer espero duzu?

Zapaterok Aznarrek hasitako estrategia kopia du nolabait: Aznarren garaian su-etena egon zen eta Espainiako Gobernuaren ordezkariak ETArekin bildu ziren. Porrotaren ondoren, Alderdien Legea onartu eta bake prozesuari muzin egin zioten. Orain, berdin, Zapaterok ETAren su-etena izan du eta ezker abertzalearen ilegaltzazioa etorri da. Zapaterok mimetikoki PPren estrategia bera erabili du, baina era sibilinoz. Hitz leuna goak baina Aznarren estrategia bezain gogorra.

Zer espero dezakegu, orduan?

Zapateroren gauza batek harritu nau. Hauteskunde kanpainaren aurretik adituekin agertu da. Programa osatzen lagundu dioten adituen artean ez dago gatazkaren konponbiderako aditu bat bera ere, gatazka politikoen ebazpenean aditu den inor ez. Antza, bere programan garrantzia gutxi du euskal auziak. Eta hori larria da.

(...)

Gatazkari eta hauteskundeei begira Patxi Lopezen eta Rodriguezen Ibarrenaren testu bateratua onartu du PSOEek: "Hemen inork ez du inorekin hitz egingo ETAk indarkeria betiko uzten ez duen bitartean" adierazi dute. Bada, Burgostik behera salduko dute mezu hori, baina Euskal Herrian bizi garenok badakigu alderdien eta eragileen arteko elkarriketa dela bidea. Esanak esan, hauteskundearen ondoren bere jarrera aldatzea espero dut. Bestela konponbiderik ez dago. Programan diotena ez da sinesgarria.

Ibarretxeren bide orria hasiko da garatzen hauteskundearen ostean. Batzuek diote EAEko hauteskundeak aurreratuak izango direla, eta ezker abertzalea itota, Ibarretxe berriz ere garaile aterako dela.

Ez da erraza hauteskundearen ondorengo egoeraz hitz egitea. Guk, PSOEek irabaziz gero, Eusko Jaurlaritzak egin duen Estatutu Berrirako proposamena Zapaterok aintzat hartzea eta negoziatzea espero dugu, bide orriari nolabaiteko jarraipena ematea. Horrela balitz ez lirateke hauteskundeak aurreratu beharko, baina, hauteskunde kanpaina honetan dauden kontrako jarrerak ikusita, egoera aste batetik bestera aldatzea zaila dirudi. Kanpaina "ez dugu hori egingo, ezta horretaz eta horrekin hitz egingo" bezalakoak esaten dira. Hain esaldi biribilak entzunda zaila dirudi Jaurlaritzak proposatu duen bide orria aintzat hartuko dutenik. Baina politikan dena da posible eta egoerak beste norabide bat hartuko duen esperantza daukat. Pentsatu nahi dut, hauteskundeak pasata, PSOEek ez duela Burgostik beherako bozen beharrik izango, eta legealdi berrian beste saio bat egingo duela. Espero dut halaber EAEko hauteskundeak aurreratu behar ez izatea.

Ezker abertzalea zelai politikotik kanpo izango da, hala ere.

Egoera hori balitz oso gaizki izango garen seinala da. Baina, honako hau ere esan beharra dago: ezker abertzaleak biktimaren rola jokatzen du. Su-etena izan zen bitartean PSOEekin eta EAJrekin negoziatu zuen. Beste batzuek alderdi guztien mahaia osatzea aldarrikatu genuen, zenbat eta parte-hartze zabalagoa izan bake eta normalizazio prozesuak atxikimendu gehiago izango zuelako. Guk hala ere, hiruko horri lanean utzi genion. Gauzak ez ziren ondo atera eta biktimak bezala agertu dira orain. Beraiek egon zirenean gu ez ginen. Prozesuak berme edota arrakasta handiagoa izango luke denok izan bagina, ezta? Bake eta normalizazio prozesuak aurrera egiteko atxikimendu zabalagoa beharko du. ■

www.nafarroakotxapelketa.com

NAFARROAKO BERTSOLARI TXAPELKETA

08

3. finalaurrekoa
Martxoak 1
Bera
Kultur Etxea
18etan

Migel Mari
Elosegi "Luze"

Eneko
Lazkoz

Jon
Barberena

Jon
Elizetxe

Juan Mari
Lopez

Ander
Fuentes

Nafarroako
Bertsotzaile
Elkartea

antolatzailea:

laguntzailea:

ARGIA

2008ko martxoaren 2a

ARGIA

Jakes Bortairu

«Hiztun pasiboak bai, baina osoak ez ditugu sortzen»

Jakes Bortairu Iparraldeko AEK-ko koordinatzailea da. Itolarriak jota dabiltzala aitortu digu, administrazioko langileak euskalduntzeko eskaerak arrapaladan datozkielako. Hala ere, behin eta berriz azpimarratu digu EEPren sorrera bere lekuan jarri behar dela, Iparraldeko euskararen geroak argi-ilunez josita segitzen duela.

ONINTZA IRURETA

Argazkia: Gaizka Iroz

2005-2006 ikasturteko AEK-ko ikasleen %14,8k adierazi zuen lanerako nahi duela euskara. Lanpostua atzema-teko gero eta beharrezkoagoa al da euskara Iparraldean?

Egia da euskara jakiteagatik lan batzuk atzeman ahal direla; hainbat lanbidetan euskaldunak falta dira, baina franko mugatua geratzen da oraindik. Irakas-kuntzan, hedabideetan badira aukerak, baina ez gara ari ehunka postuz. Postu batzuetaz baino ez gara ari. Oraindik ez da hizkuntza politika publikoa garatu

Iparraldean, oraindik ez da, adibidez, perfilik finkatu administrazioan eta are gutxiago mundu sozioekonomikoan. Hizkuntzak ez du inolako ezagupen legalik, lanerako beraz, biziki mugatua geratzen da oraindik.

Zein da euskara ikasten ari den ikaslearentzat aurrera segitzeko akuilurik onena? Eta etsigarriena?

Ez da batean zein bestean elementu bakarra. Esan dezaket ikasten ari den norbaitentzat etsigarriena dela ikas

prozesua luzatzea eta aukerarik ez iza-tea bizitza normalean ikasitakoa era-biltzeko; lanean, lagunekin, aisialdian, erosketak egiterakoan... Erabilpen eskasak trabatzen du ikas prozesua eta kristoren denbora hartu eta indarra eginagatik ere, ikaslea sentitzen da blokatua, aurrera egin ezin duela.

Motibagarriena izan daiteke ikustea gero eta sektore gehiago ari direla euskararen aldeko dinamiketan sartzen; ikustea botere publikoek —hautetsiek, arduradun politikoek...— euskararen

Euskal Konfederazioaren geroa ezbaian

AEK Euskal Konfederazioaren parte da, Iparraldeko euskalgintzako eragileak biltzen dituen erakundeko kide. Hain justu, martxoaren 15ean bilduko dira Euskal Konfederazioko kideak erabakitzeko ea erakundeak lanean segi behar duen ala ez, eta baiezkoa bada nola egin behar duen lan. Bortairuren ustez, hausnarketaren beharra batik bat hiru arrazoik eragin dute:

✓ "Lurralde ezagupenik ez izanda ere, sortu dute espreski Ipar Euskal Herriarentzat instituzio publikoak hizkuntza politika gogoetatzeko eta gauzatzeko. Beraz, panorama aldatu du eta berkoka-pena eskatzen du. Herri eragileek badute lana segitzeko, dudarik gabe, baina ordura arte herri mugimenduen esku ziren lanak ez dira gehiago herri mugimenduen esku. Bestalde, herri mugimenduek erakunde publikoen lanen ebaluaketa eta azterketa zehatza egin beharko dute jakiteko ongi den ala ez den, aski den ala ez

den... Aldaketa dago botere publikoekin dugun harremanean ere: duela urte batzuk harremanak konfrontazioan oinarritzen ziren gehiago; eskatu, aldarrikatu, presioa egin... Orain ere, alde hori seguru izango dela, baina kooperazio esparruak irekiko dira lehen baino askoz gehiago".

✓ "Bestalde, Euskal Konfederazioa 1995ean sortu zen eta gero Kontseilua. Beraz, kontua da nola antolatu euskalgintza; ea merezi duen atxikitzea koordinazio gune berezia Iparraldekoa edo aski dugun Kontseiluarekin".

✓ "Koordinazio gune orotan gertatzen den arazoetako bat da egituraren higadura. Indar militantez osatutako mugimenduak dira, bakoitzak baditu bere gorabeherak eta elkarte horien guztien koordinazio gunea biziartzeko ere indarra behar da. Horretan ere gorabeherak badira. Horrek ere ekarri du egitura desegitearen hautua mahai gainean jartzea".

aldeko jarrera dutela eta jarrerak baino gehiago neurri konkretuak hartu dituztela; ikustea herriko etxetan euskara sartzen ari dela; ikustea euskara garai batez arrunt hautu boluntarista zena orain gero eta zabalduagoa dela, ez dela gehiago opzio politiko zehatz batekin lotzen baizik eta jendarteko sektore guztietan aldeko jarrera dela eta euskara erabiltzea gauza naturalizat hartzen dela.

Azken urteotan, batik bat Euskararen Erakunde Publikoaren bidez, euskarak nolabaiteko onarpena izan du Iparraldean. AEK-k igarri al du hori? Ikasleak gerturatzeko eragin al du?

Gauzak dauden mailan eta dauden neurrian jarri behar dira. Ez gara ari

benetako hizkuntza politika normalizatuaz administrazio guztietan, inondik ere. Panorama argi-ilunez betea da. Abiatze fasean gara oraindik.

Hala ere, izan dira ondorio zuzenak, bereziki helduen irakaskuntzan. Duela urte batzuk Euskal Konfederazioak proposatuta herriko etxe batzuk hasi ziren langileak euskalduntzen. Ondorioz, egia da sortu direla hainbat herriko etxetan langileekin taldeak euskalduntzeko edo alfabetatzeko. Orain EEPri dagokio hori garatzea. Kostaldean, Baionan, Biarritzen... eskaera ari da antolatzen eta hori da elementu berria. Bai herriko etxeetako eta baita Kontseilu Orokorreko langileei ere proposatu zaie euskara ikastea eta fran-

kok erantzun dute. Herriko etxe batzuetan euskara lanean ere erabiltzea proposatu zaie. Alde horretatik aldaketa izan da, bai, eta eskaera nabari dugu.

Gauza bera ari da gertatzen, momentuz maila tipian, haurtzaindegi, zahar etxe eta enpresa batzuetan. Jendeak badaki posibilitateak badirela, laguntzak badirela, ikusten du aldeko giroa dagoela eta orduan jendeari proposatzen zaiolarik euskara ikastea gogotik erantzuten du. Beraz, pentsa daiteke ondoko urteetan garatuko dela arlo hori guztia hainbat lekutan eta bereziki herriko etxetan.

Helduen euskalduntze alfabetatzeari 2.000 euskaldun oso eta 7.500 hitzun pasibo zor zaizkio. Era berean, 5.900 euskal hitzun galdu dira eta 12.200 euskaldun pasibo bilakatu. Nola interpretatu datuok?

Seguruena da minimoaren azpitik ari garela, esan nahi dut, ez ditugula ordezkatzeko galduak hitzun kopuruak, edo doi-doi. Hiztun pasiboak bai, baina hiztun osoak ez ditugu sortzen nahiko ordezkatzeko hiltzen direnak. Aipatu dugu egoerari dagozkion hainbat elementu positibo, baina oro har ez dugu inondik ere gelditu gibelatze prozesua eta are gutxiago berreskuratze prozesua hasi.

Gauzak ez dira inondik inora irabaziak, jendartearen engaiamendua ez da ahuldu beharko, eta hori izan daiteke arrisku bat; politikoei zerbait egiten dutelarik baliteke egotea halako geratze bat. Saiatu behar da hori gerta ez dadin, oraindik indar guztiak beharrezkoak dira. Bai, argi-ilunez betetako egoera dugu, batetik, euskalgintzaren borroka-ri esker sekula baino tresna gehiago dugu esku artean, baina helburuak hor dira eta ez dira inondik ere irabaziak. ■

<http://www.argia.com>
helbidean, Jakes Bortairuri egindako
elkarriketa bidean.

Babeslea: Bizkaiko Foru Aldundia

gure
artean
euskaraz

BFA
DFB

Bero-beroan

ONINTZA IRURETA

“Eurobisioa” hizkuntza gutxituetan

SUEDIAKO LULEA HERRIAN egingo dute Europako hizkuntza gutxituetako Liet Lavlut (www.liet.nl) musika lehiaketa. 2002an egin zen lehen jaialdia eta urriaren 18koa bosgarrena izango da. Europako edozein hizkuntza gutxituetan aritzen diren bakarlari zein taldeek har dezakete parte eta maiatzaren 1a baino lehen aurkezteko eskatu dute. Antolatzailerik urriaren 18rako hamar-hamabi talde hautatuko dituzte finalerako. Era-gileen nahia jaialdia Europako telebista publikoen bidez ahalik eta gehien hedatzea da, azken edizioa bost herrialdetan emititu zen, ez dakigu EITB tartean izan zen, baina ez litzateke txarra izango urrirako erne ibiltzea. Lau edizioetatik hiru samiek irabazi dituzte, eta 2006an Garik hartu zuen parte eta hamaikagarren geratu zen.

New Yorken arrotz

TONI MOLLÁ kazetariak gipuzkoaceus-kara.net webgunean, Chang-Rae Lee hego korearraren *Native Speaker* (Ama hizkuntzan) liburua ekarri digu gogora. Duela urte batzuk argitaratu eta hainbat sari irabazi duen liburuko protagonista New Yorken bizi da, etorkina da eta identitate berria aurkitzen saiatzen ari da. Arrotz sentituko da, ordea, etxe orratzen hiri konplexuan. Molláren gogoko da liburua, eleberririk hartzen duen eremu geografikoa, New York, gainditzen duen balio unibertsaleko edukia duelako. Liburuaren pasarte batean hala dio Lee idazleak: “Toki liluragarri horietan sartzeko, iritsi berriek oinarritzko latina ikasi behar dute. Beren antzinako hizkuntzak isilarazi, ezpainak moteldu. Estatu Batuetako hirien garrasi heterogeneoak entzun”. Eta haxe Mollák egindako

hausnarketa: “Komenigarria litzateke, alarmismo gehiegirik gabe, gure hizkuntzen lokalismo (edo beste gabe, baserritarkeria) gero eta handiagoaz hausnartzea, eta zergatik baztertuak izan diren zeregin urbano eta globaletatik. Zer leku dugun herri globalean eta zergatik gauden (des)konektaturik munduko sare soziolinguistikotatik”.

Elkarlana, azkenean

ZORTZI URTEZ Eusko Jaurlaritzak eta Nafarroako Gobernuak ez dute harreman ofizialik izan hizkuntza politika kontuetan. Berriki, Jaurlaritzako Kultura sailburu Miren Azkarate, HPSko sailburorde Patxi Baztarrika, Nafarroako Hezkuntza kontseilari Carlos Perez-Nievas eta Euskararen Nafar Institutuko zuzendari Xabier Azanzak bilera egin dute euskararen hainbat alorretan elkarlana abian jartzeko.

TALAIAN

Iruzur fiskalengatiko miaketak

Aurreko astean jakitera eman denez, Alemaniako fiskaltzak mila aberatsen etxe, egoitza eta bulegoak miatu ditu. Aberatsok fundazioen bidez Liechtensteingo paradisu fiskalera kapital ihesa egitearen susmopean daude. 4.000 milioi eurotara iritsi liteke iruzurra. Beraien banku nagusietariko baten sailak ere miatu dira München, Dresdner Bankena hain justu, honek ere zerga iruzurrarekin harremana izan dezakeelakoan. Aldi berean, Frankfurtoko beste banku batzuen eskumendekoak ere miatu dira. Deutsche Post partzuergo logistikoko lehendakaria atxilotu dute. Eta finantza arloko goi mailako beste pertsona batzuk ere ikertzen ari dira, kirolari eta ikuskizunei lotutako batzuekin batera.

Ona izango litzateke euskal agintaritzak fiskalak alemaniarren eredua jarraitzea. Ezkutuko ekonomiak 9.600 milioi euroak gainditzen ditu EAEn, hau da, 2003ko barne produktu gordinaren %20a, EHUK eginiko ikerketaren arabera. Hego Euskal Herrian, sindikatuak salatzen dutenez, “langileen errenten arpilatzeko fiskala gertatzen ari da, horiek baino ez baitituzte ordaintzen zergak”. ELAK dioenez, oso gogorra da langileen soldatek barne produktu gordinaren %48a baino ez ordezkatzuta, PFEZren %85a jartzea, errentaren %52a jasotzen dutenek zergen %15a baino ez dutenean ordaintzen. Zerga iruzurraren aurka egiten dela argudiatzen da. Bizkaiko Foru Aldundiak 2003ko uztailetik 874 milioi eurotako zerga iruzurra argitara eman duela dio. Baina egia bestelakoa da eta enpresa, enpresari, higiezin eta eraikuntza enpresa, notario, abokatu, aholkulari, mediku, dentista eta gainerakoek lapurtutako guztia berreskuratzetik oso urrun daude. Euskal agintaritzak politiko eta fiskalek badakite hori guztia ustelkeriaren izebergaren tontorra besterik ez dela. Eta badakite non dagoen iruzurra.

Juan Mari Arregi

BAHEA

Aitor Aranek Berrian esanak: “Askotan entzuten diegu Nafarroan agintariak euskara batua kanpoko gauza dela, artifizialkeria, Gipuzkoatik ekarria. Eta, ez, euskara batua oso ondo eginda dago, jende zentzudunak egin zuen. Erdiguneko hizkerak erabiliz sortu zen euskara batua. Eta erdiguneko dago, bete-betean, Nafarroa Garaia. (...) Hemen, hainbat sasijakintsuk esan izan dute Iruñean ez dela euskaraz egin. Hori gezurra da. Eta, gainera, nire pozerako, bertako euskalkia gaur egungo euskara batuaren oso antzekoa da”.

Maria Jose Azurmendik elebitasunaz Diario de Noticiasen esanak: “... euren artean geroz eta asimetria handiagoa dagoen heinean; statusari, botere mailari edota hiztun kopuruari dago-kionez bien arteko aldea geroz eta handiagoa den heinean, hizkuntza txikiaren alde lan handiagoa egin beharko da. Helburua ahalik eta berdintasun handiena, elebitasun edo eleaniztasun ahalik eta orekatuena lortzea bada, hizkuntza txikiak indartu behar da, nagusia beti emango delako. Erantzukizuna azken horrena da bereziki”.

ONGIETORRI ARGIAra

ARGIA n ateak zabalik
dauzkagu zuretzat.
Aldizkaria nola egiten dugun
ikusi nahi baduzu bidaliezaguzu
mezu bat gunea@argia.com
helbidera eta zurekin
harremanetan jarriko gara.

ARGIA

Heathrow berriaren kontrako ekintzen irakaspenak

Britainia Handian asteotan Heathrow-ko aireportuaren handitzeaz eztabaidatzen da. Gobernuak baimendu nahi duen hirugarrengo pistaren kontra ari dira saiatzeko batetik kaltetutako inguruko bizilagunak eta bestetik klimaren aldaketaz kezkatuta dauden ekologistak.

GARAIK ONENA ETA TXARRENA DA

aldi berean klimaren aldaketaren inguruko ekintzaile izateko. Gaiak sekula baino indar handiagoa du, baina klimaren aldaketaren kontrako ekintza politikoa errenka doa zientziaren atzetik, eta zientziak apenas jarraitzen dion pausoa klimari gertatzen zaionari. Inertzia hau ezin nabarmenago ikus daiteke gobernuen eta hegan egin nahi duen publikoaren jarretan”.

David Matthews-ek hitzokin hasi du *Flight fight* (euskaraz “Hegaldien kontrako borrokan” ipini dezakeguna) titulatu duen artikulua, Britainia Handiko giro ezkertiarretan eragina duen *Red Pepper* hilabetekarian. Iazko abuztuan telebis-tek erakutsi zizkiguten Heathrowko aireportu inguruetan militanteen eta polizien arteko gatazken eta elkarbizitza korapilatsuaren irudiak, eta geroztik hango berririk ez da azaldu. Baina aireportuaren zabaltzearen inguruko kalapitak bero dirau, eta hain justu egunotan bukatua da pista berria egin ala ez erabakitzeko prozesuan jende aurreko agertze eta iritzi emate prozesua.

Gaur Londresko Heathrowen 473.000 hegaldi mugitzen dira urtean, eta plan berriekin kopuru horrek 720.000raino igo behar luke. Horretarako, azpiegitura gehiago eraiki nahi dituzte. Berdin Britainia Handiko beste leku askotan. Baina aireportu inguruetan ezarri nahi diren aldaketen tamainakoak dira ere hilabeteotan zabaldu diren protestak.

Haserre dauden lehenak inguruetako bizilagunak dira. Heathrow zabaltzeko, adibidez, 700 etxebizitza eraitsi nahi dira, 3.000 pertsona lekuz aldatu, 15.000 etxe gehiagok gainean izango dituzte etengabe hegazkinak... Txikizioaz gain, zarata da bizilagunen kexu eta kezka iturria, zarata bera eta zaratak eragindako bizi ezina eta gaixotasunak. Lekuko herritarroei gehitu zaizkie klimaren aldaketaren kontrako militanteak, eta hauek eman diote gorputza mugimenduari. Antolaketaz gain, argudioetan: Gobernuak beroketa globalaz kezkatuta dagoela dion arren, aldi berean aireportuen hedatzea sustatzen du.

2003an *The Future of Air Transport* dosierra onartu zuen Londresek, Heathrow, Stansted, Newcastle, Bristol eta beste hainbat hiritako aireportuen handitzea aurrikusiz eta industria honi lehentasuna emanez. Erabakiok deuse-tan utzi dituzte burrunbagatik kexuak eta ingurumenean eragiten diren txiki-zioekiko protestak.

Aireportuen handitzearen aldekoek diote hegazkinak Britainia Handiko gas isuriaren %6-7a baino ez dutela sortzen. Baina horiei erantzuten zaie kopuruok ziztu bizian ari direla handitzen, urteotako hazkundeari eusten bazaio 2050ean hegazkinak jango dutela erre-suma osoak klimaren aldaketa eragozteko edukiko duen karbono aurrekontu osoaren erdia, eta gainera hegazkinen kutsadurak –atmosfera oso goian isur-

“Fotdmike” sinatzen duenak Interneten lagatako argazki honetan, 2007an Londres inguruetan Heathrow aireportua zabaltzearen kontra burututako ekitaldietako bat ikus daiteke. Inguruko herri txikiak auzotarrek eta militante ekologistek daramaten pankartan irakur daiteke: “Ez dugu beste armarik... ondo bermatutako zientzia besterik”. Horrela erantzun zieten poliziak kanpalekuaren inguruan ezarri zuen kontrol itogarriari eta komunikabide batzuek sortutako alarmari. Iazko abuztuko ekintza “The Camp for Climate Action 2007” izendatu zuten eta dagoeneko prestatzen ari dira 2008koa. Ingalaterran barrena prestatuta eta eztabaidazko bilkura asko burutzen dituzte, zuzeneko ekintza taktikak erakutsiz. Hegaldien eta hegazkingintzaren kontrako mugimenduak bizkortzen ari dira Britainia Handia osoan.

tzen delako— lur azalean sortutakoaren halako bi edo lau hondatzen duela klima. Hala ere, argudio hauek guztiek ez dute samurtu Londresgo Gobernuaren erabakia.

Honen aurka, Airport Watch (Aireportuen Behatokia) erakundeak biltzen ditu 2000 urtetik azpiegitura erraldoi horien kontrako mugimenduak. Hor daude Friends of the Earth edo Greenpeace bezalako talde ekologistak, Campaign to Protect Rural England eta National Trust kontserbazio erakundeak, bizi basatiaren defentsarakoak, lekuko jendeek zarataren kontra antolatutako taldeak, eta zuzeneko ekintzetan oinarritzen direnak, hala nola Plane Stupid edo Rising Tide.

Auzotarrak eta zuzeneko ekintza

“Kezka desberdinetatik abiatutako taldeen arteko elkarlanak arrakasta handiak ekarri ditu –idatzi du David Matthewsek— horrela elkarrekin deuseztatu ahal izan dituztelako kide bakoitzaren kontra haizatu diren kritikak”. Iazko abuztuan Camp for Climate Action kanpalekua antolatu zuten Heathrow inguruan, eta haren irudiak zabaldu ziren mundura. Hasieran agintariak debekatzea pentsatu zuten, antolatzaileak erradikal koadrila bailitza geldiaraziz, baina Airport Watch-en babesean halako herritar talde anitza hurbildu zenez, ez zuten baimentzea beste biderik

aurkitu, ahalik eta oztupo gehien jarrita, prefosta.

Azpiegitura erraldoioen kontrako mugimenduetan kaltetutako lekuan lekuko jendeek gero eta garrantzia handiagoa dute. Jende horiek beren herritar eskubideak zintzo erabili dituzte, kexuak aurkeztu, iradokizunak, proposamenak... eta ezertan kasurik ez diete egin agintariak. Militante eta erakunde ondo antolatuekin elkarlanean hasi dira orduan. Denborak erakutsiko du noraino hel daitezkeen denak elkarrekin, eta zenbat denbora behar duten agintariak beren artean zatiketak eragiteko.

Eztabaidetako bat beti zuzeneko ekintzen inguruan egon da eta hala egon ere. Gainerako protestek deusetarako balio ez dutela ikusitakoan, harrera oso ona edukitzen dute. Baina beste

aldetik, komunikabide nagusiek sarritan ekintza deigarriotan zentratu eta sus-traian dagoen eskaria ezkutatzea lortzen dute. Alderantziz berdin, zuzeneko ekintza batek batzuentzako ia beti sako-neko gaietatik arreta desbideratzea dakar, eta aldiz besteentzako ekintzaile multzo txiki batek aukera gehiago ditu holako akzio batekin prentsaren begirada erakarri eta mezua pasartzeko.

Militante batek kazetariari esan dion moduan: "Zuzeneko ekintzak ateak zabaltzen ditu, presioa handitzen, fokoa erakartzen. Bultzada agresiboa baino gehiago da; parte hartzaileei indarra damaie. Adorez eta berotuta egiten dute aurrera, entzun egin beharko dietela eta beraiei eragiten dieten gauzen kontra eragiteko eskubidea dutela. Behin das-tatu baduzu, berriro egin nahiko duzu".

Molde honetako ekintzetara bihurtu diren asko legeak xuxen betez egingo diren urratsek deus ekarri ez dutelako egin dute. Inguruko biztanleak saiatu dira udal agintarien bidez kalteak gutxitzen edo deusezten, baina ororen buru ohartu dira holako proiektu erraldoiak Londrestik datozela zuzenean erabakita, askotan kaxotx bat ere aldatzeko modurik gabe. "Halako indarra dauka estatuak darabilen makinatzarrak, ezen eta lekuko politikariak ere maiz ez baitira Gobernu bera baino samurragoak herritarren kexuei arreta jartzeko".

Hori gutxi balitz, hainbeste diru jokatzen den proiektuetan beti dute aireportuak diren enpresa erraldoiek hautetsiak erosteko nahikoa diru, eta beste batzuetan hautetsiek eduki ditzakete obra horietan interesak, saltzeko lurak bezala mantentzeko lanpostuak.

Dena dela, Aireportuen Behatorko erakundeak baliatzen ari dira Gobernuak proiektua jendaurrean erakusteko daukan epea, horretan ahalik eta herritar gehien mobilizatzeko.

Gobernuak —amaitu du Matthewsek Europakoez ere ari dela— egon daitezke abiazioaren eta hegazkin industriaren beroaldia gelditzeko gogo gutxiarekin, baina boterea eskuetan daukate. Aurkako kanpaina ari direnek arrakasta izango dute uztartzen badituzte oinarri zabaleko eta lekuko jendearen oposizioa batetik, eta bestetik, klimaren aldaketaren kontra dei egiteko zuzeneko ekintza onargarriak eta irudimentsuak egiten dituztenak". ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

G A R A N T I A

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Santi Leone

Jaime Ignacio

Politikatik erretiratu egin da, baina ez da joan. Gurekin gelditu da. Duela guti, telebistan, bere ahalmen intelektualaren gailurrean sentitzen dela erran zuen.

Izan ere, diputatu izateari uztearekin batera, bi liburu utzi dizkigu. Ez berak arruntean idatziak, baina bi hala ere. Bataren kasuan, frankista baten memoriei paratutako hitzaurre luzea da (ehun orri baino gehiagokoa); bertzearenean, zenbait historialarik egindako eta berak koordinatutako artikulu bilduma dugu. Bigarren liburu horren aurkezpena, Jose Maria Aznar Espainiako presidente ohiak berak egin zuen, urtarrilaren 14an, Iruñean. Jakina, Jaime Ignacio del Burgoz ari naiz. Politika utzi du. Hau da, Parlamentuan egiten den politika, arestian aipaturiko liburuok iragaritzen baitute zein izan den hemendik aitzina haren zeregin nagusia. Galdu egin dugu, beraz, Jaime Ignacio diputatua, baina Jaime Ignacio historialari eta intelektuala atxiki dugu. Pozten ahal gara, zinez, ez baitira anitz Nafarroako errealitatea berak bezain ongi aztertzen eta salatzen jakin izan dutenak. Horretaz ohartzeko, zuzeneko iragarpenez eta analisi sakonez beteriko ibilbidea gogoratu bertzerik ez da.

Oraintsuko adibide bat eskaintzearen, 2007ko hauteskundeak baino lehen liburu batean salatu zuena: *Nafarroa, traizioaren prezioa*. Sozialistak Nafarroa saldu nahian zebiltzala gaztigatu zigun, eta ezin ukatu bete-betean asmatu zuela.

Jaime Ignaciok behin baino gehiagotan historiaren faltsutzaileak salatu ditu. Eta, berriro ere, arrazoia eman behar zaio, nahitaez. 80ko hamarkadan, Mari Cruz Mina historialariarekin izan zuen kalapitan, hark dokumentu bateko testua (hizki bat, hain zuzen ere) aldatu izana leporatu zion, bere tesiak berretsi ahal izateko. Eztabaida prentsara ere ailegatu zen. Erran nahi baita, Del Burgoren erantzuna *Diario de Navarra*ren orrietara iritsi zen, Minak berea, egunkariko atek hetsirik, IPEseko aldizkarian argitaratu behar izan zuelarik. Ez da kasu bakarra Del Burgoren

MIKEL SAIZ

bibliografian. Nik neuk egiaztatu dut nola, Nafarroaren ustezko espainiartasuna frogatu nahian, 1940ko hamarkadako testu bat XIII. mendekoa balitz bezala saldu duen, eta halaber nola, bertze testu bateko “kristautasun” hitza “hispanitate” bihurtu zen Del Burgok ekarritako aipuan.

Jaime Ignaciok ez du ahoan bilorik izan euskararen politizazioa seinaltatzeko orduan. Eta ederki egin du. Zeren, gure Nafarroa honetan, zerk esplikatzen du, politizazioa ez bada, Pegenaute bezalako bat hizkuntza politikaren arduradun nagusia izan izana? Zein izan zen, politizaziotik aparte, Victor Manuel Arbeloa bezalako bati euskararen inguruko liburuxka bat idazteko enkargua eman izanaren arrazoiak? Nola ulertu, bertzenaz, euskara batuarenganako herra itsua eta nafar euskalkienganako (ustezko) maitasun sutsua, ez euskara baturik ez euskalkirik ez dakitenen aldetik?

Del Burgo historiaren manipulazioaz mintzatu zaigu, ongi mintzatu ere, baina horretan ez zaio meritu handirik aitortu behar, naski etxetik ikasita zekarren kontua baita hori. Edonola ere, arrazoiak du berriz, Nafarroan historia manipulatu egiten da. Errate baterako, hasieran aipaturiko liburu batean, Del Burgok koordinatutako hartan, historialari batek Erdi Aroan nafarren betiereko hiru ezaugarriak kausitu ditu: foruzaletasuna, paktuak egiteko joera, hispanitatea.

Zaila da esentzialismoaren eta historia teleologikoaren adibide argiagorik aurkitzea. Izan ere, irudimenari eragiteko tenorean, Jaime Ignacio bera ere ez da makala eta euskaldunen zenbait praktika gaixtoren berri eman dio munduari: ikastoletan espainolari “erdara” deitzen diote eta, are gehiago, gure lur honetan batuaren arrozetasunaren erakusgarri, “Nafarroa” hitza, Herri Bata-sunak asmatutako neologismo itsusia, erabiltzen dute. Argi dago, gure politiko ohia- ren liburuak irakurtzen segitu beharko dugu. Bertzerik ez bada, gutxienez salake- ten bidez egiten ari den autoerretratu hori nola gelditzen den jakiteko. ■

« Nik neuk egiaztatu dut nola,

Nafarroaren ustezko espainiartasuna

frogatu nahian, 1940ko hamarkadako

testu bat XIII. mendekoa balitz bezala

saldu duen, eta nola, bertze testu bateko

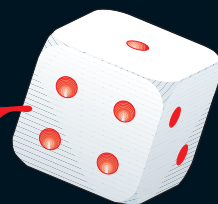
‘kristautasun’ hitza ‘hispanitate’ bihurtu

zen Del Burgok ekarritako aipuan

»

ASTE HONETAKO

zozketa

zirkuitoa 2008 blues-jazz bizkaia Begoña Bang-Matu

MARTXOAK 12 - 19:30
BASARRI Auzo Donostia (buruzko kate)
MARTXOAK 13 - 21:30
ZORROTZA Zabalza Zentroa (buruzko kate)
MARTXOAK 14 - 22:30
LEIOA Cofe Antigu (buruzko kate)
MARTXOAK 15 - 20:30
MARKINA Urtegi Kulturunea (buruzko kate)

Begoña Ban-Matu

Bizkaiko blues-jazz
zirkuiturako
15 harpidedunentzat
bina sarrera

www.hotsak.com

1

Karelean

"56. gelatik"

5 CD opari

Soraluze, GIPUZKOA

www.hotsak.com

2

Olaberriako karting

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Gainera auzoa, z/g
Olaberria, GIPUZKOA

www.vilarinomotor.com

3

Atxaspi Hotela

Asteburu pasa
bi lagunentzat

Bittiria kalea, 24
Lesaka, NAFARROA

www.atxaspi.com

4

Kirolaz Badakit

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

ANTTON VALVERDE

- Kerman Rekondo Arzallus (Usurbil)
- Brouard familia (Bilbo)
- Aritz Murua Salsamendi (Zaldibia)
- Maria Dolores Uriarte Ballarena (Barakaldo)
- Izaskun Elizburu Urkizu (Zarautz)
- Elixabete Perez Gaztelu (Oiarzun)
- Xanti Saizar Arostegi (Tolosa)
- Jaione Garmendia Lasa (Lazkao)
- Mikel Arrazola Aranzadi (Donostia)
- Basque Heritage, S.L. (Donostia)
- Lukas Etxeberria Sagastume (Gasteiz)
- Euskal Birusa (Ermua)
- Andres Alberdi Gorostiaga (Getaria)
- Mikel Urruzola Arratibel (Lasarte-Oria)
- Iker Urkia Martinez de Lahidalga (Aretxabaleta)
- Izaskun Erasquin Igerategi (Urnieta)
- Maria Jesus Cereceda Garaio (Bermeo)

- Imanol Arlujiaga Esnal (Donostia)
- Jesus Mari Olaizola Lazkano (Zarautz)
- Izaskun Jauregi Lobregat (Tolosa)
- EUSKAL BURDINAREN MUSEOA**
- Armentia Ikastola (Gasteiz)
- Antton Mendizabal Cristobal (Oiarzun)
- Nerea Picabea Amundarain (Ikaztegieta)
- TXAPELA BURUAN ETA IBILI MUNDUAN**
- Ramon Iriondo Bergara (Hernani)
- Javier Duoandikoetxea (Arrigorriaga)
- Xabier Aizpurua Ugarte (Zarautz)
- Udala Euskara Zerbitzua (Zarautz)
- Gipuzkoako Ikastolen elkarte (Donostia)
- JOLASTOKI JATETXEA**
- Iruñezar AEK euskaltegia (Iruñea)
- ZIZTADAK**
- Maripi Laskurain Iturbe (Bergara)
- Margarita Alonso Henares (Bilbo)

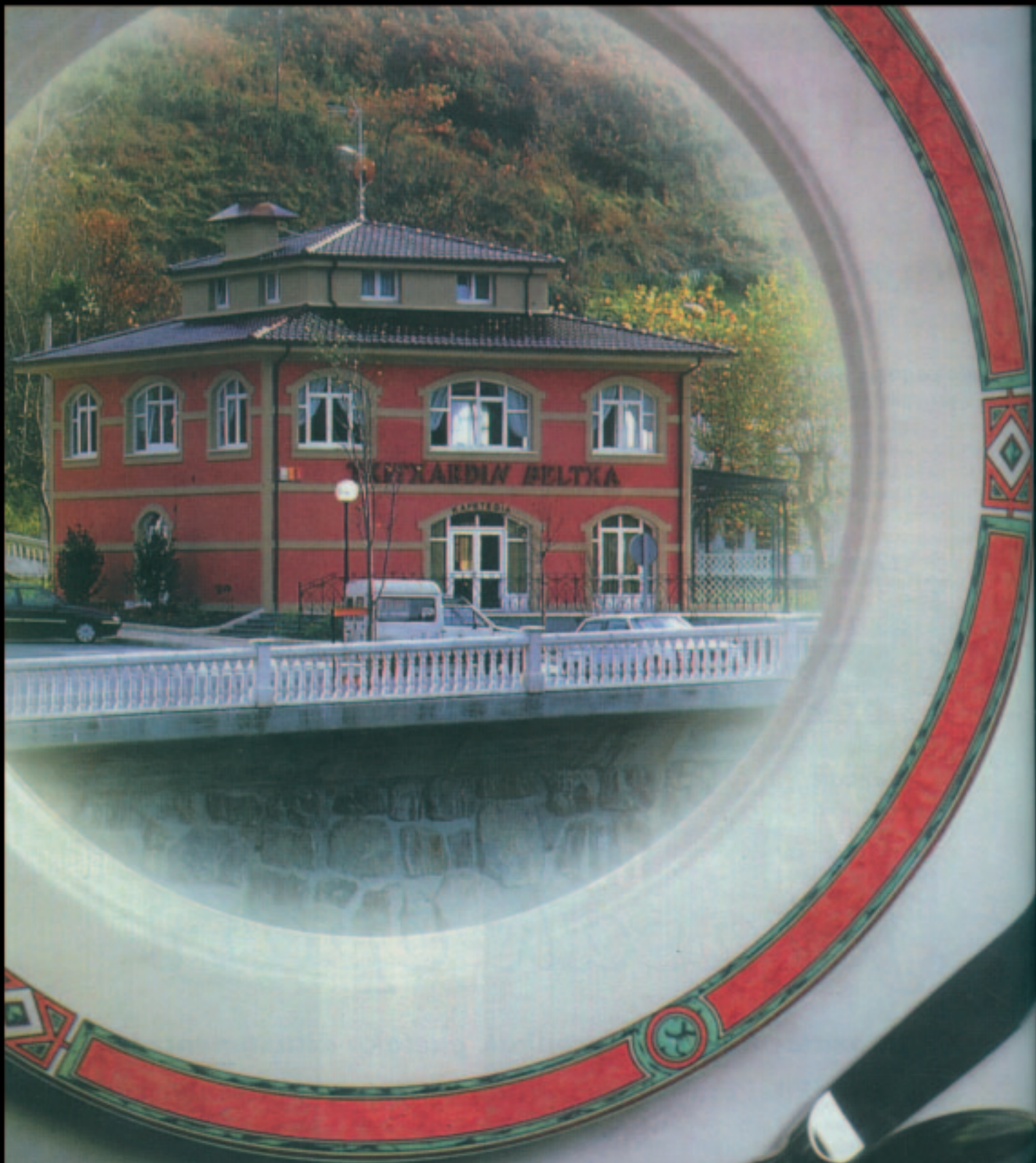

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera **GOIZEZ** 09:00-13:00 **ARRATSALDEZ** 15:00-18:00

Tel: 943 36 72 85 • gunea@argia.com • www.argia.com/gunea

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04